

The Definition of Conservatism in *Sebilürreşad* During the Early Republican Period

Sebilürreşad Dergisi'nin Erken Cumhuriyet Döneminde Muhafazakârlık Tanımı

Esra Oğuzhan*

Abstract: The present study examines the impact of the political and social reforms implemented during the Early Republican Period on debates surrounding conservatism, through the lens of the *Sebilürreşad* journal. The institutional reforms introduced by the new Turkish state in the aftermath of its republican proclamation encompassed a wide range of measures, including the abolition of the Caliphate, the Law on the Unification of Education (Tevhid-i Tedrisat), the closure of dervish lodges and shrines, the implementation of secularisation policies, the Alphabet Reform, and the establishment of dress regulations. These measures not only led to the transformation of the institutional structure of the new Turkish state but also gave rise to extensive debates concerning the meaning and boundaries of conservatism. In this study, the investigation focuses on the manner in which these reforms were interpreted within the context of conservative thought, and on the way in which *Sebilürreşad*, a prominent Islamist journal of the period, constructed its discourse on conservatism. The research adopts a qualitative methodology and employs document analysis as the primary data collection technique. The dataset under consideration consists of articles, editorials, opinion pieces, and news reports on conservatism published in *Sebilürreşad* between 1923 and 1924. The data were analysed using Ruth Wodak's Discourse-Historical Approach, which examines discourse within its historical, political and social contexts. The findings indicate that *Sebilürreşad*'s conception of conservatism extends beyond the mere preservation of tradition. Instead, it articulated a comprehensive understanding of conservatism grounded in Islam as the principal reference for social and political order. The journal interpreted the Republican reforms primarily through the lens of religious and cultural continuity, particularly criticising the abolition of the Caliphate, secularisation policies, and legal reforms. Furthermore, *Sebilürreşad* meticulously monitored contemporary debates in the press and systematically interpreted them through the prism of its own ideological framework, thereby providing a comprehensive and systematic interpretation of conservative responses to the reforms. The study examined

Keywords: *Sebilürreşad*, Conservatism, Early Republican Period, Republican Reforms, Discourse-Historical Approach.

Öz: Bu çalışma, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen siyasal ve toplumsal reformların muhafazakârlık tartışmalarına etkisini, *Sebilürreşad* dergisinin yaklaşımı üzerinden incelemeyi

* Asst. Prof. Dr., İstanbul Medipol University, Faculty of Communication, Department of Journalism

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medipol Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü.

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7603-0079>

eyesilova@medipol.edu.tr

Cite as/ Atıf: Oğuzhan, E. (2026). The Definition of conservatism in *Sebilürreşad* during the Early Republican Period / *Sebilürreşad Dergisi'nin Erken Cumhuriyet Döneminde muhafazakârlık tanımı. Turkish Studies-Comparative Religious Studies*, 21(Ö1), 1947-1994. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer]. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.94369>

Received/Geliş: 12 May/ Mayıs 2026

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

amaçlamaktadır. Cumhuriyet'in ilanının ardından hayata geçirilen hilafetin kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, tekke ve zaviyelerin kapatılması, laikleşme politikaları, Harf İnkılabı ve kıyafet düzenlemeleri gibi reformlar, yalnızca devletin kurumsal yapısını dönüştürmekle kalmamış; aynı zamanda muhafazakârlık düşüncesinin yeniden tanımlandığı önemli tartışma alanları oluşturmuştur. Çalışmada, söz konusu reformların muhafazakâr düşünce içerisinde nasıl anlamlandırıldığı ve *Sebilürreşâd* dergisinin bu dönüşümlere yönelik geliştirdiği söylem analiz edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş; veri toplama tekniği olarak belge incelemesinden yararlanılmıştır. Çalışmanın veri setini, *Sebilürreşâd* dergisinin 1923-1924 yılları arasında yayımlanan muhafazakârlık temalı makale, haber ve yorum yazıları oluşturmaktadır. Verilerin analizinde Ruth Wodak tarafından geliştirilen söylem-tarihsel yaklaşım esas alınmış; metinler tarihsel, siyasal ve toplumsal bağlamları dikkate alınarak çözümlenmiştir. Araştırma bulguları, *Sebilürreşâd*'ın muhafazakârlığı yalnızca geleneksel değerlerin korunması şeklinde ele almadığını, aksine İslam'ı toplumsal ve siyasal düzenin temel referansı olarak gören bütüncül bir muhafazakârlık anlayışı geliştirdiğini göstermektedir. Dergi, Cumhuriyet reformlarını dinî ve kültürel süreklilik perspektifinden değerlendirmiş; özellikle hilafetin kaldırılması, laikleşme politikaları ve hukuk alanındaki düzenlemeleri İslam toplumunun tarihsel kimliği açısından yorumlamıştır. Bunun yanında *Sebilürreşâd*, dönemin basınında yürütülen muhafazakârlık tartışmalarını kendi yayın politikası doğrultusunda aktarmış ve yorumlayarak muhafazakâr düşüncenin Cumhuriyet reformlarına yönelik yaklaşımını sistematik biçimde ortaya koymuştur. Çalışmanın, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde muhafazakârlık tartışmalarının basındaki yansımalarını anlamaya ve *Sebilürreşâd*'ın bu süreçte üstlendiği düşünsel rolü ortaya koymaya katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Sebilürreşâd*, Muhafazakârlık, Erken Cumhuriyet Dönemi, Cumhuriyet Reformları, Söylem-Tarihsel Yaklaşım.

Structured Abstract:**Aim**

The Early Republican period is widely regarded as one of the most transformative phases in Turkish political and social history. During this period, the institutional foundations of the Republic were established through comprehensive political, legal, educational, and cultural reforms. In the aftermath of the establishment of the Republic in 1923, a series of reforms were implemented, including the abolition of the Caliphate, the Law on the Unification of Education (Tevhid-i Tedrisat), the closure of religious lodges (tekke and zaviye), legal secularisation, the Alphabet Reform, dress regulations, and other modernisation policies. These measures profoundly reshaped both the state and society. Whilst these reforms were intended to establish a secular nation-state based on the principles of modernity and national sovereignty, they also gave rise to extensive debates among conservative and Islamist intellectual circles regarding religion, tradition, cultural continuity, and modernisation. Within this intellectual climate, *Sebilürreşad*, a periodical of notable influence within the Islamic community, became a significant platform for discussing the ideological implications of Republican reforms. The present study aims to examine how the political and social reforms implemented between 1923 and 1924 shaped debates on conservatism and to reveal how *Sebilürreşad* conceptualized and reconstructed conservatism within its own intellectual framework. The study further seeks to identify the historical, religious and ideological references employed by the journal while interpreting the transformation initiated by the newly established Republic.

Methodology

The present study employs a qualitative research design, predicated upon document analysis. The corpus consists exclusively of articles, editorials, commentaries, and news reports published in *Sebilürreşad* between 1923 and 1924 concerning conservatism, Republican reforms, the Caliphate, secularization, modernization, Westernization, and religion-state relations. In contradistinction to comparative press studies, this research focuses solely on *Sebilürreşad* as the primary source. Newspapers such as *Tanin*, *Tevhid-i Efkâr*, *Tasvir-i Efkâr*, and *Vakit* were not analysed independently; rather, discussions originating from these newspapers were examined only insofar as they were reproduced and interpreted within *Sebilürreşad*. Consequently, the study does not compare different newspapers but instead investigates how *Sebilürreşad* represented contemporary press debates and incorporated them into its own ideological discourse.

The analytical framework utilised in this study is predicated on Ruth Wodak's Discourse-Historical Approach (DHA) within the paradigm of Critical Discourse Analysis. DHA conceptualises discourse not merely as linguistic expression but as a historically and socially situated practice shaped by political, ideological, and cultural contexts. Accordingly, the present study analyses the selected texts by focusing on discursive strategies, including nomination, predication, argumentation, perspectivization, and intensification/mitigation. This approach is employed to explore the manner in which conservatism was discursively constructed, and the manner in which Republican reforms were interpreted within broader historical and ideological narratives.

Findings

The findings demonstrate that *Sebilürreşad*'s conception of conservatism extends beyond the narrow confines of merely preserving traditions or resisting change. Conversely, conservatism was articulated as a comprehensive worldview grounded in Islam, emphasising the preservation of religious values, historical continuity, cultural identity, and moral order. Within this framework, modernization was not categorically rejected; however, its legitimacy was dependent upon its compatibility with Islamic principles and the historical-cultural foundations of Turkish society.

The journal's consistent interpretation of major Republican reforms, including the abolition of the Caliphate, secularisation policies, educational reforms, legal transformation, and dress regulations, was from the perspective of religious continuity and cultural memory. These reforms were portrayed not merely as administrative or legal changes but as initiatives capable of weakening the historical and institutional role of Islam within society. Consequently, *Sebilürreşad* advanced the argument that the process of modernisation, when viewed as being detached from both religious and national values, posed a threat to the social cohesion and moral foundations of the nation.

The analysis further reveals that Sebilürreşâd closely monitored discussions taking place in other newspapers and actively reinterpreted these debates through its own ideological lens. Rather than functioning solely as a religious publication, the journal served as an intellectual platform that shaped conservative public opinion by contextualising contemporary political developments within an Islamic worldview. It is evident that through this discursive strategy, conservatism was presented not as simple opposition to the Republic, but rather as an alternative understanding of modernisation that was rooted in Islamic civilisation and historical continuity.

Conclusion

The present study makes a unique contribution to the existing literature on the subject by exclusively examining debates on conservatism during the Early Republican period through the discourse of Sebilürreşâd. In contrast to the preceding studies, which have chiefly drawn comparisons between various newspapers or adopted a more generalised focus on Republican reforms, this research endeavour seeks to delve into the manner in which a specific Islamist journal interpreted and reconstructed the concept of conservatism during a pivotal period of political transformation. The employment of the Discourse-Historical Approach facilitates the study's ability to situate these debates within their historical, political, and ideological contexts, as opposed to perceiving them as isolated textual phenomena.

The research also demonstrates that discussions on conservatism in the early Republic cannot be understood merely as reactions against modernisation. Sebilürreşâd, however, proposed an alternative model of modernisation that emphasised the preservation of religious identity, cultural continuity, and historical legitimacy. In this manner, the journal endeavoured to redefine the relationship between Islam and modernity, as opposed to a wholesale rejection of modernisation.

However, it is important to acknowledge several limitations of this study. The analysis is confined to issues of Sebilürreşâd published between 1923 and 1924, and other newspapers are considered only insofar as they appeared within the journal itself. Consequently, the findings reflect the editorial perspective and ideological orientation of Sebilürreşâd rather than the entirety of the Turkish press during the period. Notwithstanding the aforementioned limitations, the study provides valuable insight into the intellectual foundations of conservative discourse during the formative years of the Republic, thereby contributing to the fields of Turkish press history, political thought, media studies, and the history of modernization. By illustrating how Republican reforms became central to the construction of conservative political discourse, the study also provides a valuable addition to the existing body of knowledge in these respective fields.

Keywords: *Sebilürreşâd*, Conservatism, Early Republican Period, Republican Reforms, Discourse-Historical Approach.

ملخص منظم:

الهدف

تُعتبر فترة أوائل الجمهورية على نطاق واسع إحدى أكثر المراحل تحولاً في التاريخ السياسي والاجتماعي التركي. وخلال هذه الفترة، تم إرساء الأسس المؤسسية للجمهورية من خلال إصلاحات شاملة في المجالات السياسية والقانونية والتعليمية والثقافية. في أعقاب تأسيس الجمهورية عام 1923، نُفذت سلسلة من الإصلاحات، بما في ذلك إلغاء الخلافة، وقانون توحيد التعليم (توحيد التدريس)، وإغلاق المراكز الدينية (التكية والزاوية)، والعلمانية القانونية، وإصلاح الأبجدية، وقواعد اللباس، وسياسات التحديث الأخرى. أدت هذه التدابير إلى إعادة تشكيل كل من الدولة والمجتمع بشكل جذري. ورغم أن هذه الإصلاحات كانت تهدف إلى إقامة دولة قومية علمانية قائمة على مبادئ الحداثة والسيادة الوطنية، إلا أنها أثارت أيضاً نقاشات واسعة النطاق بين الأوساط الفكرية المحافظة والإسلامية حول الدين والتقاليد والاستمرارية الثقافية والتحديث. وفي ظل هذا المناخ الفكري، أصبحت مجلة «سبيل الرشاد»، وهي مجلة ذات تأثير ملحوظ داخل المجتمع الإسلامي، منبراً مهماً لمناقشة الآثار الأيديولوجية للإصلاحات الجمهورية. تهدف هذه الدراسة إلى تحليل الكيفية التي شكلت بها الإصلاحات السياسية والاجتماعية التي نُفذت بين عامي 1923 و1924 النقاشات حول المحافظة، وكشف الكيفية التي قامت بها مجلة «سبيل الرشاد» بتصور وإعادة صياغة مفهوم المحافظة ضمن إطارها الفكري الخاص. كما تسعى الدراسة إلى تحديد المراجع التاريخية والدينية والأيديولوجية التي استخدمتها المجلة في تفسير التحول الذي أطلقته الجمهورية حديثة العهد.

المنهجية

تستخدم هذه الدراسة تصميمًا بحثيًا نوعيًا، يستند إلى تحليل الوثائق. ويتألف النص المراجع حصرياً من المقالات، والافتتاحيات، والتعليقات، والتقارير الإخبارية التي نُشرت في مجلة «سبيل الرشاد» بين عامي 1923 و1924 بشأن الإصلاحات، والإصلاحات الجمهورية والخلافة، والعلمانية، والتحديث، والتغريب، والعلاقات بين الدين والدولة. وعلى عكس الدراسات الصحفية المقارنة، تركز هذه الدراسة حصرياً

«على صحيفة «سبيل الرشاد» باعتبارها المصدر الأساسي. ولم تُحلَّل صحف مثل «تأين» و«توحيد الأفكار» و«تصوير الأفكار» و«فاكت بشكل مستقل؛ بل تم فحص المناقشات المنبثقة عن هذه الصحف فقط بقدر ما تم نقلها وتفسيرها داخل صحيفة «سبيل الرشاد». وبالتالي، لا تقارن الدراسة بين الصحف المختلفة، بل تبحث في الكيفية التي صورت بها «سبيل الرشاد» النقاشات الصحفية المعاصرة ودمجتها في خطابها الأيديولوجي الخاص.

الذي طوّره روث ووداك ضمن نموذج (DHA) «ويستند الإطار التحليلي المستخدم في هذه الدراسة إلى «النهج التاريخي للخطاب التحليل النقدي للخطاب». ولا يُعرّف هذا النهج الخطاب كمجرد تعبير لغوي فحسب، بل كممارسة متأصلة تاريخياً واجتماعياً تشكلها السياقات السياسية والأيدولوجية والثقافية. وبناءً على ذلك، تحلل هذه الدراسة النصوص المختارة بالتركيز على الاستراتيجيات الخطابية، بما في ذلك التسمية، والتحديد، والحجة، وإضفاء المنظور، والتشديد/التخفيف. ويُستخدم هذا النهج لاستكشاف الطريقة التي تم بها بناء المحافظة خطابياً والطريقة التي فسّرت بها الإصلاحات الجمهورية ضمن سرديات تاريخية وأيديولوجية أوسع.

النتائج

تُظهر النتائج أن مفهوم «سبيل الرشاد» للمحافظة يتجاوز الحدود الضيقة المتمثلة في مجرد الحفاظ على التقاليد أو مقاومة التغيير بل على العكس، تم التعبير عن المحافظة باعتبارها نظرة شاملة للعالم تركز على الإسلام، وتشدد على الحفاظ على القيم الدينية، والاستمرارية التاريخية، والهوية الثقافية، والنظام الأخلاقي. في هذا الإطار، لم يتم رفض التحديث رفضاً قاطعاً؛ غير أن شرعيته كانت مرهونة بتوافقه مع المبادئ الإسلامية والاسس التاريخية والثقافية للمجتمع التركي.

كان تفسير المجلة المتسق للإصلاحات الجمهورية الكبرى، بما في ذلك إلغاء الخلافة وسياسات العلمانية والإصلاحات التعليمية والتحول القانوني ولوائح اللباس، من منظور الاستمرارية الدينية والذاكرة الثقافية. لم تُصوّر هذه الإصلاحات كمجرد تغييرات إدارية أو قانونية فحسب، بل كمبادرات قادرة على إضعاف الدور التاريخي والمؤسسي للإسلام داخل المجتمع. ونتيجة لذلك، طرحت «سبيل الرشاد» حجة مفادها أن عملية التحديث، عندما يُنظر إليها على أنها منفصلة عن القيم الدينية والوطنية على حد سواء، تشكل تهديداً للتماسك الاجتماعي والاسس الأخلاقية للأمة.

ويكشف التحليل كذلك أن مجلة «سبيل الرشاد» كانت تراقب عن كثب المناقشات الدائرة في الصحف الأخرى، وتقوم بإعادة تفسير هذه النقاشات بنشاط من خلال منظورها الأيديولوجي الخاص. وبدلاً من أن تعمل المجلة كمجرد منشور ديني، فقد كانت بمثابة منصة فكرية شكلت الرأي العام المحافظ من خلال وضع التطورات السياسية المعاصرة في سياق النظرة الإسلامية للعالم. ومن الواضح أنه من خلال هذه الاستراتيجية الخطابية، لم يُقدّم المحافظون على أنهم مجرد معارضة للجمهورية، بل كفهم بديل للتحديث متجذر في الحضارة الإسلامية والاستمرارية التاريخية.

الخلاصة

تقدم هذه الدراسة مساهمة فريدة في الأدبيات الحالية حول هذا الموضوع من خلال التركيز حصرياً على دراسة النقاشات حول المحافظين خلال الفترة الجمهورية المبكرة من خلال خطاب مجلة «سبيل الرشاد». وعلى عكس الدراسات السابقة، التي ركزت بشكل أساسي على إجراء مقارنات بين الصحف المختلفة أو اتبعت نهجاً أكثر عمومية تجاه الإصلاحات الجمهورية، يسعى هذا البحث إلى التعمق في الطريقة التي فسّرت بها مجلة إسلامية محددة مفهوم المحافظة وأعدت صياغته خلال فترة حاسمة من التحول السياسي. ويُيسّر استخدام «النهج الخطابي-التاريخي» قدرة الدراسة على وضع هذه النقاشات في سياقاتها التاريخية والسياسية والأيدولوجية، بدلاً من النظر إليها كظواهر نصية معزولة.

كما يوضح البحث أن المناقشات حول المحافظة في أوائل عهد الجمهورية لا يمكن فهمها كمجرد ردود فعل ضد التحديث. غير أن صحيفة «سبيل الرشاد» اقترحت نموذجاً بديلاً للتحديث ركز على الحفاظ على الهوية الدينية والاستمرارية الثقافية والشرعية التاريخية. وبهذه الطريقة، سعت الصحيفة إلى إعادة تعريف العلاقة بين الإسلام والحداثة، بدلاً من الرفض الشامل للتحديث.

ومع ذلك، من المهم الإقرار بوجود عدة قيود على هذه الدراسة. فالتحليل يقتصر على أعداد مجلة «سبيل الرشاد» الصادرة بين عامي 1924، ولا يتم تناول الصحف الأخرى إلا بقدر ما ظهرت داخل المجلة نفسها. وبالتالي، تعكس النتائج المنظور التحريري والتوجه 1923 الأيديولوجي لمجلة «سبيل الرشاد» بدلاً من الصحافة التركية بأكملها خلال تلك الفترة. وعلى الرغم من القيود المذكورة أعلاه، توفر الدراسة رؤية قيمة حول الأسس الفكرية للخطاب المحافظ خلال السنوات التأسيسية للجمهورية، مما يسهم في مجالات تاريخ الصحافة التركية، والفكر السياسي، ودراسات الإعلام، وتاريخ التحديث. ومن خلال توضيح الكيفية التي أصبحت بها الإصلاحات الجمهورية محورية في بناء الخطاب السياسي المحافظ، تُعد الدراسة أيضاً إضافة قيمة إلى رصيد المعرفة الحالي في هذه المجالات المختلفة.

الكلمات المفتاحية: «سبيل الرشاد»، المحافظة، الفترة الجمهورية المبكرة، الإصلاحات الجمهورية، النهج التاريخي للخطاب

Résumé Structuré:

objectif

La période du début de la République est largement considérée comme l'une des phases les plus marquantes de l'histoire politique et sociale de la Turquie. Au cours de cette période, les fondements institutionnels de la République ont été posés grâce à des réformes politiques, juridiques, éducatives et culturelles de grande envergure. Au lendemain de la proclamation de la République en 1923, une série de

réformes a été mise en œuvre, notamment l'abolition du califat, la loi sur l'unification de l'enseignement (Tevhid-i Tedrisat), la fermeture des lieux de vie religieuse (tekke et zaviye), la laïcisation du système juridique, la réforme de l'alphabet, les règles vestimentaires et d'autres politiques de modernisation. Ces mesures ont profondément remodelé tant l'État que la société. Si ces réformes visaient à établir un État-nation laïc fondé sur les principes de la modernité et de la souveraineté nationale, elles ont également donné lieu à de vifs débats au sein des cercles intellectuels conservateurs et islamistes concernant la religion, la tradition, la continuité culturelle et la modernisation. Dans ce climat intellectuel, Sebilürreşâd, une revue exerçant une influence notable au sein de la communauté islamique, est devenue une tribune importante pour discuter des implications idéologiques des réformes républicaines. La présente étude vise à examiner comment les réformes politiques et sociales mises en œuvre entre 1923 et 1924 ont façonné les débats sur le conservatisme et à mettre en lumière la manière dont Sebilürreşâd a conceptualisé et reconstruit le conservatisme au sein de son propre cadre intellectuel. L'étude cherche en outre à identifier les références historiques, religieuses et idéologiques utilisées par la revue pour interpréter la transformation initiée par la République nouvellement établie.

Méthodologie

La présente étude repose sur une approche de recherche qualitative, fondée sur l'analyse documentaire. Le corpus se compose exclusivement d'articles, d'éditoriaux, de commentaires et de reportages publiés dans Sebilürreşâd entre 1923 et 1924 et portant sur le conservatisme, les réformes républicaines, le califat, la sécularisation, la modernisation, l'occidentalisation et les relations entre la religion et l'État. Contrairement aux études comparatives sur la presse, cette recherche se concentre exclusivement sur Sebilürreşâd en tant que source principale. Des journaux tels que Tanin, Tevhid-i Efkâr, Tasvir-i Efkâr et Vakıf n'ont pas fait l'objet d'une analyse indépendante ; les débats provenant de ces journaux n'ont été examinés que dans la mesure où ils ont été repris et interprétés au sein de Sebilürreşâd. Par conséquent, cette étude ne compare pas différents journaux, mais examine plutôt comment Sebilürreşâd a représenté les débats de presse contemporains et les a intégrés dans son propre discours idéologique.

Le cadre analytique utilisé dans cette étude s'appuie sur l'approche historico-discursive (DHA) de Ruth Wodak, au sein du paradigme de l'analyse critique du discours. La DHA conceptualise le discours non seulement comme une expression linguistique, mais aussi comme une pratique située historiquement et socialement, façonnée par des contextes politiques, idéologiques et culturels. En conséquence, la présente étude analyse les textes sélectionnés en se concentrant sur les stratégies discursives, notamment la nomination, la prédication, l'argumentation, la perspectivisation et l'intensification/atténuation. Cette approche est employée pour explorer la manière dont le conservatisme a été construit discursivement, ainsi que la manière dont les réformes républicaines ont été interprétées au sein de récits historiques et idéologiques plus larges.

Résultats

Les résultats montrent que la conception du conservatisme défendue par Sebilürreşâd dépasse les limites étroites de la simple préservation des traditions ou de la résistance au changement. Au contraire, le conservatisme était présenté comme une vision globale du monde fondée sur l'islam, mettant l'accent sur la préservation des valeurs religieuses, la continuité historique, l'identité culturelle et l'ordre moral. Dans ce cadre, la modernisation n'était pas rejetée catégoriquement ; toutefois, sa légitimité dépendait de sa compatibilité avec les principes islamiques et les fondements historico-culturels de la société turque.

L'interprétation constante par la revue des principales réformes républicaines, notamment l'abolition du califat, les politiques de laïcisation, les réformes éducatives, la transformation juridique et les réglementations vestimentaires, s'inscrivait dans une perspective de continuité religieuse et de mémoire culturelle. Ces réformes étaient présentées non seulement comme des changements administratifs ou juridiques, mais aussi comme des initiatives susceptibles d'affaiblir le rôle historique et institutionnel de l'islam au sein de la société. Par conséquent, *Sebilürreşâd* avançait l'argument selon lequel le processus de modernisation, lorsqu'il était considéré comme détaché des valeurs tant religieuses que nationales, constituait une menace pour la cohésion sociale et les fondements moraux de la nation.

L'analyse révèle en outre que Sebilürreşâd suivait de près les discussions menées dans d'autres journaux et réinterprétait activement ces débats à travers son propre prisme idéologique. Plutôt que de fonctionner uniquement comme une publication religieuse, la revue servait de plateforme intellectuelle qui façonnait l'opinion publique conservatrice en remplaçant les développements politiques contemporains dans le contexte d'une vision islamique du monde. Il apparaît clairement que, grâce à cette stratégie discursive, le

conservatisme était présenté non pas comme une simple opposition à la République, mais plutôt comme une conception alternative de la modernisation, ancrée dans la civilisation islamique et la continuité historique.

Conclusion

La présente étude apporte une contribution unique à la littérature existante sur le sujet en examinant exclusivement les débats sur le conservatisme au cours de la période républicaine précoce à travers le discours de *Sebilürreşad*. Contrairement aux études précédentes, qui ont principalement établi des comparaisons entre divers journaux ou adopté une approche plus générale des réformes républicaines, cette recherche vise à approfondir la manière dont un journal islamiste spécifique a interprété et reconstruit le concept de conservatisme au cours d'une période charnière de transformation politique. Le recours à l'approche historico-discursive permet à cette étude de situer ces débats dans leurs contextes historiques, politiques et idéologiques, plutôt que de les percevoir comme des phénomènes textuels isolés.

La recherche démontre également que les discussions sur le conservatisme au début de la République ne peuvent être comprises uniquement comme des réactions contre la modernisation. *Sebilürreşad* proposait toutefois un modèle alternatif de modernisation qui mettait l'accent sur la préservation de l'identité religieuse, la continuité culturelle et la légitimité historique. De cette manière, le journal s'efforçait de redéfinir la relation entre l'islam et la modernité, plutôt que de rejeter en bloc la modernisation.

Il importe toutefois de reconnaître plusieurs limites à cette étude. L'analyse se limite aux numéros de **Sebilürreşad** publiés entre 1923 et 1924, et les autres journaux ne sont pris en compte que dans la mesure où ils figuraient dans la revue elle-même. Par conséquent, les résultats reflètent le point de vue éditorial et l'orientation idéologique de **Sebilürreşad** plutôt que l'ensemble de la presse turque de cette période. Malgré les limites susmentionnées, cette étude apporte un éclairage précieux sur les fondements intellectuels du discours conservateur durant les années de formation de la République, contribuant ainsi aux domaines de l'histoire de la presse turque, de la pensée politique, des études sur les médias et de l'histoire de la modernisation. En illustrant comment les réformes républicaines sont devenues un élément central de la construction du discours politique conservateur, cette étude constitue également un apport précieux au corpus de connaissances existant dans ces domaines respectifs.

Mots-clés : *Sebilürreşad*, conservatisme, début de la période républicaine, réformes républicaines, approche historico-discursive.

Resumen Estructurado:

Objetivo

El periodo de los primeros años de la República se considera generalmente como una de las etapas más transformadoras de la historia política y social de Turquía. Durante este periodo, se sentaron las bases institucionales de la República mediante reformas integrales en los ámbitos político, jurídico, educativo y cultural. Tras la proclamación de la República en 1923, se llevaron a cabo una serie de reformas, entre las que se incluyen la abolición del califato, la Ley de Unificación de la Educación (Tevhid-i Tedrisat), el cierre de los centros religiosos (tekke y zaviye), la laicización jurídica, la reforma del alfabeto, la normativa sobre vestimenta y otras políticas de modernización. Estas medidas transformaron profundamente tanto el Estado como la sociedad. Si bien estas reformas tenían por objeto establecer un Estado-nación laico basado en los principios de la modernidad y la soberanía nacional, también dieron lugar a amplios debates entre los círculos intelectuales conservadores e islamistas en torno a la religión, la tradición, la continuidad cultural y la modernización. En este clima intelectual, *Sebilürreşad*, una revista de notable influencia en la comunidad islámica, se convirtió en una plataforma significativa para debatir las implicaciones ideológicas de las reformas republicanas. El presente estudio tiene como objetivo examinar cómo las reformas políticas y sociales aplicadas entre 1923 y 1924 configuraron los debates sobre el conservadurismo y revelar cómo *Sebilürreşad* conceptualizó y reconstruyó el conservadurismo dentro de su propio marco intelectual. El estudio pretende, además, identificar las referencias históricas, religiosas e ideológicas empleadas por la revista a la hora de interpretar la transformación iniciada por la recién establecida República.

Metodología

El presente estudio emplea un diseño de investigación cualitativo, basado en el análisis documental. El corpus está compuesto exclusivamente por artículos, editoriales, comentarios y noticias publicados en *Sebilürreşâd* entre 1923 y 1924 sobre el conservadurismo, las reformas republicanas, el califato, la secularización, la modernización, la occidentalización y las relaciones entre religión y Estado. A diferencia de los estudios comparativos sobre la prensa, esta investigación se centra exclusivamente en **Sebilürreşâd** como fuente principal. Periódicos como **Tanin**, **Tevhid-i Efkâr**, **Tasvir-i Efkâr** y **Vakit** no se analizaron de forma independiente; más bien, los debates originados en estos periódicos se examinaron únicamente en la medida en que fueron reproducidos e interpretados en **Sebilürreşâd**. Por consiguiente, el estudio no compara diferentes periódicos, sino que investiga cómo *Sebilürreşâd* representaba los debates periodísticos contemporáneos y los incorporaba a su propio discurso ideológico.

El marco analítico utilizado en este estudio se basa en el Enfoque Discursivo-Histórico (DHA) de Ruth Wodak, dentro del paradigma del Análisis Crítico del Discurso. El DHA conceptualiza el discurso no solo como una expresión lingüística, sino como una práctica situada histórica y socialmente, moldeada por contextos políticos, ideológicos y culturales. En consecuencia, el presente estudio analiza los textos seleccionados centrándose en estrategias discursivas como la nominación, la predicación, la argumentación, la perspectivización y la intensificación/mitigación. Este enfoque se emplea para explorar la forma en que se construyó discursivamente el conservadurismo y la manera en que se interpretaron las reformas republicanas dentro de narrativas históricas e ideológicas más amplias.

Resultados

Los resultados demuestran que la concepción del conservadurismo de *Sebilürreşâd* va más allá de los estrechos límites de la mera preservación de las tradiciones o la resistencia al cambio. Por el contrario, el conservadurismo se articulaba como una cosmovisión integral basada en el islam, que hacía hincapié en la preservación de los valores religiosos, la continuidad histórica, la identidad cultural y el orden moral. Dentro de este marco, la modernización no se rechazaba categóricamente; sin embargo, su legitimidad dependía de su compatibilidad con los principios islámicos y los fundamentos histórico-culturales de la sociedad turca.

La interpretación sistemática que hacía la revista de las principales reformas republicanas —entre ellas la abolición del califato, las políticas de secularización, las reformas educativas, la transformación jurídica y las normas de vestimenta— se realizaba desde la perspectiva de la continuidad religiosa y la memoria cultural. Estas reformas se presentaban no solo como cambios administrativos o jurídicos, sino como iniciativas capaces de debilitar el papel histórico e institucional del islam en la sociedad. En consecuencia, *Sebilürreşâd* defendía que el proceso de modernización, cuando se consideraba separado tanto de los valores religiosos como de los nacionales, suponía una amenaza para la cohesión social y los fundamentos morales de la nación.

El análisis revela además que *Sebilürreşâd* seguía de cerca los debates que tenían lugar en otros periódicos y reinterpretaba activamente dichos debates a través de su propio prisma ideológico. En lugar de funcionar únicamente como una publicación religiosa, la revista sirvió de plataforma intelectual que moldeó la opinión pública conservadora al contextualizar los acontecimientos políticos contemporáneos dentro de una cosmovisión islámica. Es evidente que, a través de esta estrategia discursiva, el conservadurismo se presentaba no como una simple oposición a la República, sino más bien como una visión alternativa de la modernización arraigada en la civilización islámica y la continuidad histórica.

Conclusión

El presente estudio aporta una contribución única a la bibliografía existente sobre el tema al examinar exclusivamente los debates sobre el conservadurismo durante el período republicano temprano a través del discurso de *Sebilürreşâd*. A diferencia de los estudios anteriores, que se han centrado principalmente en establecer comparaciones entre diversos periódicos o han adoptado un enfoque más generalizado sobre las reformas republicanas, este trabajo de investigación pretende profundizar en la forma en que una revista islamista concreta interpretó y reconstruyó el concepto de conservadurismo durante un período crucial de transformación política. El empleo del enfoque histórico-discursivo permite situar estos debates en sus contextos históricos, políticos e ideológicos, en lugar de percibirlos como fenómenos textuales aislados.

La investigación también demuestra que los debates sobre el conservadurismo en los primeros años de la República no pueden entenderse meramente como reacciones contra la modernización. *Sebilürreşâd*, sin

embargo, propuso un modelo alternativo de modernización que hacía hincapié en la preservación de la identidad religiosa, la continuidad cultural y la legitimidad histórica. De este modo, la revista se esforzó por redefinir la relación entre el islam y la modernidad, en lugar de rechazar de plano la modernización.

No obstante, es importante reconocer varias limitaciones de este estudio. El análisis se limita a los números de **Sebilürreşad** publicados entre 1923 y 1924, y solo se tienen en cuenta otros periódicos en la medida en que aparecieron en la propia revista. En consecuencia, los resultados reflejan la perspectiva editorial y la orientación ideológica de **Sebilürreşad**, más que el conjunto de la prensa turca de la época. A pesar de las limitaciones mencionadas, el estudio ofrece una valiosa perspectiva sobre los fundamentos intelectuales del discurso conservador durante los años de formación de la República, contribuyendo así a los campos de la historia de la prensa turca, el pensamiento político, los estudios sobre medios de comunicación y la historia de la modernización. Al ilustrar cómo las reformas republicanas pasaron a ser fundamentales para la construcción del discurso político conservador, el estudio también supone una valiosa aportación al corpus de conocimientos existente en estos campos respectivos.

Palabras clave: *Sebilürreşad*, conservadurismo, primer período republicano, reformas republicanas, enfoque histórico-discursivo.

结构化摘要：

目的

早期共和国时期被普遍视为土耳其政治和社会史上变革最为深刻的阶段之一。在此期间，通过全面的政治、法律、教育和文化改革，共和国的制度基础得以确立。1923年共和国成立后，实施了一系列改革，包括废除哈里发制度、《教育统一法》（*Tevhid-i Tedrisat*）、关闭宗教修道所（*tekke*和*zaviye*）、法律世俗化、字母改革、着装规定以及其他现代化政策。这些措施深刻重塑了国家和社会。虽然这些改革的初衷是建立一个基于现代性和国家主权原则的世俗民族国家，但也引发了保守派和伊斯兰主义知识分子圈内关于宗教、传统、文化延续性以及现代化的广泛辩论。在这种思想氛围下，《塞比勒雷沙德》（*Sebilürreşad*）——一份在伊斯兰社群中颇具影响力的期刊——成为探讨共和改革意识形态影响的重要平台。本研究旨在考察1923至1924年间实施的政治与社会改革如何塑造了关于保守主义的论战，并揭示《塞比勒雷沙德》如何在自身思想框架内对保守主义进行概念化与重构。此外，本研究还致力于识别该期刊在解读新成立的共和国所引发的变革时所援引的历史、宗教及意识形态参照。

研究方法

本研究采用基于文献分析的定性研究设计。研究语料库仅包含1923年至1924年间《塞比勒雷沙德》刊载的、涉及保守主义、共和改革、哈里发制度、世俗化、现代化、西化以及政教关系等主题的文章、社论、评论和新闻报道。与比较新闻研究不同，本研究仅将《塞比勒雷沙德》作为主要资料来源。《塔宁》（*Tanin*）、《特维希德-伊-埃夫卡尔》（*Tevhid-i Efkâr*）、《塔斯维尔-伊-埃夫卡尔》（*Tasvir-i Efkâr*）和《瓦基特》（*Vakit*）等报纸并未被单独分析；相反，仅在这些报纸的讨论被《塞比勒雷沙德》转载并加以解读的情况下，才对其进行考察。因此，本研究并非对不同报纸进行比较，而是探究《塞比勒雷沙德》如何呈现当代新闻界辩论，并将其融入自身的意识形态话语之中。

本研究采用的分析框架基于鲁思·沃达克（Ruth Wodak）在批判性话语分析范式下的“话语-历史方法”（DHA）。该方法将话语不仅视为语言表达，更视为受政治、意识形态和文化语境塑造的、具有历史和社会情境性的实践。据此，本研究通过聚焦于命名、断言、论证、视角化以及强化/缓和等话语策略，对选定文本进行分析。采用此方法旨在探究保守主义是如何在话语层面被建构的，以及共和派改革在更广阔的历史与意识形态叙事中是如何被解读的。

研究结果

研究结果表明,《塞比勒雷沙德》对保守主义的理解超越了仅仅维护传统或抵制变革的狭隘范畴。相反,保守主义被阐释为一种植根于伊斯兰教的全面世界观,强调维护宗教价值观、历史连续性、文化认同和道德秩序。在此框架下,现代化并非被一概拒绝;但其合法性取决于它是否与伊斯兰原则以及土耳其社会的历史文化根基相容。

该期刊对共和时期主要改革——包括废除哈里发制度、世俗化政策、教育改革、法律转型及着装规定——的一贯解读,均立足于宗教连续性与文化记忆的视角。这些改革不仅被描绘为行政或法律上的变化,更被视为能够削弱伊斯兰教在社会中历史与制度性作用的举措。因此,《塞比勒雷沙德》提出论点:若将现代化进程视为脱离宗教和民族价值观的存在,它便会对社会的凝聚力及民族的道德根基构成威胁。

分析进一步表明,《塞比勒雷沙德》密切关注其他报纸上的讨论,并积极通过自身的意识形态视角对这些辩论进行重新解读。该期刊不仅是一份宗教刊物,更是一个知识平台,它通过将当代政治发展置于伊斯兰世界观的语境中,从而塑造了保守派的公共舆论。显然,通过这种话语策略,保守主义并非被简单地呈现为对共和国的反对,而是作为一种植根于伊斯兰文明和历史延续性的、对现代化的另类理解。

结论

本研究通过独家考察《塞比勒雷沙德》话语中关于共和初期保守主义的辩论,为该主题的现有文献做出了独特贡献。与此前主要在不同报纸之间进行比较或更普遍地关注共和改革的研究不同,本研究旨在深入探讨在政治转型的关键时期,一份特定的伊斯兰主义期刊是如何解读和重构保守主义概念的。“话语-历史方法”的运用,使本研究能够将这些辩论置于其历史、政治和意识形态语境中进行考察,而非将其视为孤立的文本现象。

研究还表明,共和国初期的保守主义讨论不能仅被理解为对现代化的反应。《塞比勒雷沙德》却提出了一种替代性的现代化模式,该模式强调维护宗教身份、文化连续性及其历史合法性。通过这种方式,该期刊致力于重新定义伊斯兰教与现代性的关系,而非全盘拒绝现代化。

不过,必须承认本研究存在若干局限性。分析仅限于1923年至1924年间出版的《塞比勒雷沙德》期刊,其他报纸仅在该期刊内刊载时才被纳入考量。因此,研究结果反映的是《塞比勒雷沙德》的编辑视角和意识形态取向,而非该时期土耳其报刊的整体情况。尽管存在上述局限,本研究仍为理解共和国形成初期保守主义话语的思想基础提供了宝贵见解,从而为土耳其报刊史、政治思想、媒体研究及现代化史等领域做出了贡献。通过阐明共和改革如何成为构建保守主义政治话语的核心,本研究也为上述各领域的现有知识体系增添了宝贵内容。

关键词: 《塞比勒雷沙德》、保守主义、共和国早期、共和改革、话语历史学方法。

Структурированное Резюме:

Цель

Ранний республиканский период широко считается одним из самых переломных этапов в политической и социальной истории Турции. В этот период были заложены институциональные основы Республики посредством комплексных политических, правовых, образовательных и культурных реформ. После провозглашения Республики в 1923 году был осуществлен ряд реформ, включая отмену халифата, принятие Закона об объединении системы образования («Тевид-и Тедрисат»), закрытие религиозных лож (текке и завие), правовую секуляризацию, реформу алфавита, введение правил одежды и другие меры по модернизации. Эти меры коренным образом изменили как государство, так и общество. Хотя эти реформы были направлены на создание светского национального государства, основанного на принципах современности и национального суверенитета, они также вызвали широкие дискуссии в консервативных и исламистских интеллектуальных кругах по

поводу религии, традиций, культурной преемственности и модернизации. В этой интеллектуальной обстановке журнал «Себилиурреşад», имевший значительное влияние в исламском сообществе, стал важной платформой для обсуждения идеологических последствий республиканских реформ. Настоящее исследование направлено на анализ того, как политические и социальные реформы, осуществлённые в 1923–1924 годах, сформировали дискуссии о консерватизме, а также на выявление того, как журнал «Себилиурреşад» концептуализировал и реконструировал понятие консерватизма в рамках собственной интеллектуальной системы. Кроме того, исследование направлено на выявление исторических, религиозных и идеологических ориентиров, использованных журналом при интерпретации преобразований, инициированных новосозданной Республикой.

Методология

В настоящем исследовании используется качественный исследовательский подход, основанный на анализе документов. Корпус состоит исключительно из статей, редакционных колонок, комментариев и новостных репортажей, опубликованных в «Себилиурреşад» в 1923–1924 годах и касающихся консерватизма, республиканских реформ, халифата, секуляризации, модернизации, вестернизации и отношений между религией и государством. В отличие от сравнительных исследований прессы, данное исследование сосредоточено исключительно на «Себилиурреşад» в качестве основного источника. Такие газеты, как «Танин», «Тевхид-и Эфкар», «Тасвир-и Эфкар» и «Вакит», не анализировались отдельно; дискуссии, зародившиеся в этих газетах, рассматривались лишь в той мере, в какой они воспроизводились и интерпретировались в «Себилиурреşад». Следовательно, в данном исследовании не проводится сравнение различных газет; вместо этого изучается, как «Себилиурреşад» отражал современные дискуссии в прессе и встраивал их в свой собственный идеологический дискурс.

Аналитическая основа, используемая в данном исследовании, основана на дискурс-историческом подходе (ДНА) Рут Водак в рамках парадигмы критического анализа дискурса. ДНА рассматривает дискурс не просто как лингвистическое выражение, а как исторически и социально обусловленную практику, формируемую политическими, идеологическими и культурными контекстами. Соответственно, в настоящем исследовании проводится анализ выбранных текстов с акцентом на дискурсивные стратегии, включая номинацию, предикацию, аргументацию, перспективизацию и интенсификацию/смягчение. Данный подход используется для изучения того, каким образом консерватизм конструировался в дискурсе, а также того, как республиканские реформы интерпретировались в рамках более широких исторических и идеологических нарративов.

Результаты

Результаты показывают, что концепция консерватизма Себилиурреşада выходит за узкие рамки простого сохранения традиций или сопротивления изменениям. Напротив, консерватизм формулировался как всеобъемлющее мировоззрение, основанное на исламе, с акцентом на сохранение религиозных ценностей, исторической преемственности, культурной идентичности и морального порядка. В этих рамках модернизация не отвергалась категорически; однако её легитимность зависела от её совместимости с исламскими принципами и историко-культурными основами турецкого общества.

Журнал последовательно интерпретировал основные республиканские реформы, включая упразднение халифата, политику секуляризации, реформы образования, преобразование правовой системы и правила ношения одежды, с точки зрения религиозной преемственности и культурной памяти. Эти реформы представлялись не просто как административные или правовые изменения, а как инициативы, способные ослабить историческую и институциональную роль ислама в обществе. Соответственно, «Себилиурреşад» выдвигал аргумент о том, что процесс модернизации, рассматриваемый в отрыве как от религиозных, так и от национальных ценностей, представлял угрозу для социальной сплоченности и нравственных основ нации.

Анализ также показывает, что «Себилиурреşад» внимательно следил за дискуссиями, происходящими в других газетах, и активно переосмысливал эти дебаты через призму собственной идеологии. Журнал не был просто религиозным изданием, а служил интеллектуальной платформой, формирующей консервативное общественное мнение путем осмысления современных политических

событий в контексте исламского мировоззрения. Очевидно, что благодаря этой дискурсивной стратегии консерватизм представлялся не как простое противостояние Республике, а скорее как альтернативное понимание модернизации, укорененное в исламской цивилизации и исторической преемственности.

Заключение

Настоящее исследование вносит уникальный вклад в существующую литературу по данной теме, поскольку посвящено исключительно анализу дебатов о консерватизме в период ранней Республики через призму дискурса журнала «Себилиюррешад». В отличие от предыдущих исследований, в которых в основном проводились сравнения между различными газетами или уделялось внимание реформам республиканского периода в целом, данное исследование направлено на анализ того, как конкретный исламистский журнал интерпретировал и реконструировал концепцию консерватизма в переломный период политических преобразований. Использование дискурс-исторического подхода позволяет в рамках данного исследования рассмотреть эти дискуссии в их историческом, политическом и идеологическом контексте, а не воспринимать их как изолированные текстовые явления.

Исследование также демонстрирует, что дискуссии о консерватизме в ранний период существования Республики нельзя понимать лишь как реакцию на модернизацию. Однако «Себилиюррешад» предлагал альтернативную модель модернизации, в которой особое внимание уделялось сохранению религиозной идентичности, культурной преемственности и исторической легитимности. Таким образом, журнал стремился переосмыслить отношения между исламом и современностью, а не просто полностью отвергать модернизацию.

Тем не менее важно отметить ряд ограничений данного исследования. Анализ ограничивается выпусками журнала «Себилиюррешад», опубликованными в 1923–1924 годах, а другие газеты рассматриваются лишь в той мере, в какой они появлялись на страницах самого журнала. Следовательно, полученные результаты отражают редакционную точку зрения и идеологическую ориентацию «Себилиюррешада», а не всю турецкую прессу того периода. Несмотря на вышеупомянутые ограничения, исследование дает ценное представление об интеллектуальных основах консервативного дискурса в первые годы становления Республики, тем самым внося вклад в такие области, как история турецкой прессы, политическая мысль, медиа-исследования и история модернизации. Показывая, как республиканские реформы стали центральным элементом формирования консервативного политического дискурса, исследование также представляет собой ценное дополнение к существующему массиву знаний в этих областях.

Ключевые слова: «Себилиюррешад», консерватизм, ранний республиканский период, республиканские реформы, дискурс-исторический подход.

संरचित सारांशः

उद्देश्य

प्रारंभिक गणराज्य काल को तुर्की के राजनीतिक और सामाजिक इतिहास के सबसे परिवर्तनकारी चरणों में से एक माना जाता है। इस अवधि के दौरान, व्यापक राजनीतिक, कानूनी, शैक्षिक और सांस्कृतिक सुधारों के माध्यम से गणराज्य की संस्थागत नींव स्थापित की गई।

1923 में गणराज्य की स्थापना के बाद, सुधारों की एक श्रृंखला लागू की गई, जिसमें खलीफ़ा पद का उन्मूलन, शिक्षा के एकीकरण का कानून (तेक्किद-ए-तेद्विसत), धार्मिक मठों (तेक्के और ज़विये) का बंद होना, कानूनी धर्मनिरपेक्षता, वर्णमाला सुधार, वेशभूषा संबंधी नियम और अन्य आधुनिकीकरण नीतियां शामिल थीं। इन उपायों ने राज्य और समाज दोनों को गहराई से नया आकार दिया। हालाँकि इन सुधारों का उद्देश्य आधुनिकता और राष्ट्रीय संप्रभुता के सिद्धांतों पर आधारित एक धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र-राज्य की स्थापना करना था, लेकिन इन्होंने रूढ़िवादी और इस्लामवादी बौद्धिक हलकों में धर्म, परंपरा, सांस्कृतिक निरंतरता और आधुनिकीकरण के संबंध में व्यापक बहसों को भी जन्म दिया। इस बौद्धिक माहौल में, सेबिलुर्शाद, जो इस्लामी समुदाय में एक उल्लेखनीय प्रभाव वाली पत्रिका थी, गणराज्य के सुधारों के वैचारिक निहितार्थों पर चर्चा करने के लिए एक महत्वपूर्ण मंच बन गई। वर्तमान अध्ययन का उद्देश्य यह जांचना है कि 1923 और 1924 के बीच

लागू किए गए राजनीतिक और सामाजिक सुधारों ने रूढ़िवाद पर बहसों को कैसे आकार दिया और यह प्रकट करना है कि सेबिलुरेशाद ने अपने स्वयं के बौद्धिक ढांचे के भीतर रूढ़िवाद को कैसे अवधारित और पुनर्निर्मित किया। यह अध्ययन आगे यह पहचानने का प्रयास करता है कि नव-स्थापित गणराज्य द्वारा शुरू किए गए परिवर्तन की व्याख्या करते समय पत्रिका द्वारा प्रयुक्त ऐतिहासिक, धार्मिक और वैचारिक संदर्भ कौन से थे।

पद्धति

वर्तमान अध्ययन दस्तावेज़ विश्लेषण पर आधारित एक गुणात्मक अनुसंधान डिजाइन का उपयोग करता है। इस संकलन में केवल सेबिलुरेशाद में 1923 और 1924 के बीच रूढ़िवाद, गणराज्य सुधारों, खलीफ़ा, धर्मनिरपेक्षता, आधुनिकीकरण, पश्चिमीकरण और धर्म-राज्य संबंधों से संबंधित प्रकाशित लेख, संपादकीय, टिप्पणियाँ और समाचार रिपोर्ट शामिल हैं।

तुलनात्मक प्रेस अध्ययनों के विपरीत, यह शोध केवल सेबिलुरेशाद को प्राथमिक स्रोत के रूप में केंद्रित करता है। तनिन, तेवहीद-ए-एफ़कार, तस्वीर-ए-एफ़कार और वाकिट जैसे समाचार पत्रों का स्वतंत्र रूप से विश्लेषण नहीं किया गया; बल्कि, इन समाचार पत्रों से उत्पन्न चर्चाओं की जांच केवल इस हद तक की गई कि उन्हें सेबिलुरेशाद के भीतर कैसे पुनः प्रस्तुत और व्याख्यायित किया गया।

परिणामस्वरूप, यह अध्ययन विभिन्न समाचार पत्रों की तुलना नहीं करता है, बल्कि यह जांचता है कि सेबिलुरेशाद ने समकालीन प्रेस बहसों का प्रतिनिधित्व कैसे किया और उन्हें अपनी वैचारिक विमर्श में कैसे शामिल किया।

इस अध्ययन में प्रयुक्त विश्लेषणात्मक ढांचा आलोचनात्मक विमर्श विश्लेषण (Critical Discourse Analysis) के प्रतिमान के भीतर रूथ वोडाक के विमर्श-ऐतिहासिक दृष्टिकोण (DHA) पर आधारित है। DHA विमर्श को केवल भाषाई अभिव्यक्ति के रूप में नहीं, बल्कि एक ऐतिहासिक और सामाजिक रूप से स्थित अभ्यास के रूप में अवधारित करता है जो राजनीतिक, वैचारिक और सांस्कृतिक संदर्भों से आकारित होता है।

तदनुसार, यह वर्तमान अध्ययन चयनित ग्रंथों का विश्लेषण भाषण संबंधी रणनीतियों पर ध्यान केंद्रित करके करता है, जिसमें नामकरण, वाक्यकरण, तर्क-वितर्क, दृष्टिकोण-निर्धारण और तीव्रता/निवारण शामिल हैं। इस दृष्टिकोण का उपयोग इस बात का पता लगाने के लिए किया जाता है कि रूढ़िवाद को भाषण के माध्यम से कैसे निर्मित किया गया, और व्यापक ऐतिहासिक और वैचारिक कथाओं के भीतर गणराज्यवादी सुधारों की व्याख्या कैसे की गई।

निष्कर्ष

निष्कर्ष यह दर्शाते हैं कि सेबिलुरेशाद की रूढ़िवाद की अवधारणा केवल परंपराओं को संरक्षित करने या परिवर्तन का विरोध करने की संकीर्ण सीमाओं से परे है। इसके विपरीत, रूढ़िवाद को इस्लाम पर आधारित एक व्यापक विश्वदृष्टिकोण के रूप में व्यक्त किया गया था, जो धार्मिक मूल्यों, ऐतिहासिक निरंतरता, सांस्कृतिक पहचान और नैतिक व्यवस्था के संरक्षण पर जोर देता है। इस ढांचे के भीतर, आधुनिकीकरण को पूरी तरह से खारिज नहीं किया गया था; हालांकि, इसकी वैधता इस्लामी सिद्धांतों और तुर्की समाज की ऐतिहासिक-सांस्कृतिक नींव के साथ इसकी अनुकूलता पर निर्भर थी।

खिलाफ़त के उन्मूलन, धर्मनिरपेक्षता नीतियों, शैक्षिक सुधारों, कानूनी परिवर्तन और पोशाक नियमों सहित प्रमुख गणराज्यवादी सुधारों की पत्रिका की निरंतर व्याख्या धार्मिक निरंतरता और सांस्कृतिक स्मृति के दृष्टिकोण से की गई थी।

इन सुधारों को केवल प्रशासनिक या कानूनी बदलाव के रूप में नहीं, बल्कि समाज में इस्लाम की ऐतिहासिक और संस्थागत भूमिका को कमजोर करने में सक्षम पहलों के रूप में चित्रित किया गया। परिणामस्वरूप, सेबिलुरेशाद ने यह तर्क दिया कि आधुनिकीकरण की प्रक्रिया, जब धार्मिक और राष्ट्रीय दोनों मूल्यों से अलग होकर देखी जाती है, तो वह राष्ट्र की सामाजिक एकता और नैतिक नींव के लिए खतरा है।

विश्लेषण से यह भी पता चलता है कि सेबिलुरेशाद ने अन्य समाचार पत्रों में हो रही चर्चाओं पर बारीकी से नज़र रखी और इन बहसों की अपनी वैचारिक दृष्टि से सक्रिय रूप से पुनर्व्याख्या की। केवल एक धार्मिक प्रकाशन के रूप में काम करने के बजाय, इस पत्रिका ने एक बौद्धिक मंच के रूप में काम किया जिसने समकालीन राजनीतिक घटनाओं को एक इस्लामी विश्वदृष्टिकोण के भीतर संदर्भित करके रूढ़िवादी सार्वजनिक राय को आकार दिया।

Yah स्पष्ट है कि इस विमर्शात्मक रणनीति के माध्यम से, रूढ़िवाद को गणराज्य के प्रति केवल एक साधारण विरोध के रूप में प्रस्तुत नहीं किया गया, बल्कि इसे आधुनिकीकरण की एक वैकल्पिक समझ के रूप में प्रस्तुत किया गया जो इस्लामी सभ्यता और ऐतिहासिक निरंतरता में निहित थी।

निष्कर्ष

यह वर्तमान अध्ययन सेबिलुरेशाद के विमर्श के माध्यम से प्रारंभिक गणराज्य काल के दौरान रूढ़िवाद पर बहसों की विशेष रूप से जांच करके इस विषय पर मौजूदा साहित्य में एक अनूठा योगदान देता है।

पिछले अध्ययनों के विपरीत, जिन्होंने मुख्य रूप से विभिन्न समाचार पत्रों के बीच तुलना की है या गणराज्य सुधारों पर अधिक सामान्यीकृत ध्यान केंद्रित किया है, यह शोध प्रयास इस बात की गहराई से पड़ताल करने का प्रयास करता है कि कैसे एक विशिष्ट इस्लामवादी पत्रिका ने राजनीतिक परिवर्तन के एक महत्वपूर्ण दौर के दौरान रूढ़िवाद की अवधारणा की व्याख्या और पुनर्निर्माण किया। वार्तालाप-ऐतिहासिक दृष्टिकोण के उपयोग से इस अध्ययन को इन बहसों को उनके ऐतिहासिक, राजनीतिक और वैचारिक संदर्भों में स्थापित करने में सहायता मिलती है, बजाय इसके कि उन्हें अलग-थलग पाठ्य घटनाओं के रूप में देखा जाए।

यह शोध यह भी दर्शाता है कि प्रारंभिक गणराज्य में रूढ़िवाद पर चर्चा को केवल आधुनिकीकरण के खिलाफ प्रतिक्रिया के रूप में नहीं समझा जा सकता है। हालाँकि, सेबिलुरेशाद ने आधुनिकीकरण का एक वैकल्पिक मॉडल प्रस्तावित किया जिसने धार्मिक पहचान, सांस्कृतिक निरंतरता और ऐतिहासिक वैधता के संरक्षण पर जोर दिया। इस प्रकार, पत्रिका ने आधुनिकीकरण के समग्र अस्वीकृति के बजाय, इस्लाम और आधुनिकता के बीच संबंध को फिर से परिभाषित करने का प्रयास किया।

हालाँकि, इस अध्ययन की कई सीमाओं को स्वीकार करना महत्वपूर्ण है। विश्लेषण 1923 और 1924 के बीच प्रकाशित सेबिलुरेशाद के अंकों तक ही सीमित है, और अन्य समाचार पत्रों पर केवल इसलिए विचार किया गया है क्योंकि वे स्वयं पत्रिका में प्रकाशित हुए थे। परिणामस्वरूप, निष्कर्ष उस अवधि के दौरान तुर्की प्रेस की संपूर्णता के बजाय सेबिलुरेशाद के संपादकीय दृष्टिकोण और वैचारिक रुझान को दर्शाते हैं। उपरोक्त सीमाओं के बावजूद, यह अध्ययन गणराज्य के प्रारंभिक वर्षों के दौरान रूढ़िवादी विमर्श के बौद्धिक आधारों में बहुमूल्य अंतर्दृष्टि प्रदान करता है, और इस प्रकार तुर्की प्रेस के इतिहास, राजनीतिक विचार, मीडिया अध्ययन और आधुनिकीकरण के इतिहास के क्षेत्रों में योगदान देता है। यह दर्शाते हुए कि कैसे गणराज्यवादी सुधार रूढ़िवादी राजनीतिक विमर्श के निर्माण के लिए केंद्रीय हो गए, यह अध्ययन इन संबंधित क्षेत्रों में मौजूदा ज्ञान के भंडार में एक मूल्यवान जोड़ भी प्रदान करता है।

कीवर्ड: सेबिलुरेशाद, रूढ़िवाद, प्रारंभिक गणराज्य काल, गणराज्य सुधार, विमर्शात्मक-ऐतिहासिक दृष्टिकोण।

Yapılandırılmış Özet:

Amaç

Erken Cumhuriyet Dönemi, Türkiye'nin siyasal, hukuksal ve toplumsal yapısının yeniden şekillendirildiği kapsamlı bir dönüşüm sürecini ifade etmektedir. Cumhuriyet'in ilanının ardından gerçekleştirilen hilafetin kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, tekke ve zaviyelerin kapatılması, hukuk reformları, Harf İnkılabı, kıyafet düzenlemeleri ve laikleşme politikaları yalnızca yeni devletin kurumsal yapısını inşa etmemiş; aynı zamanda dönemin düşünce dünyasında muhafazakârlık ekseninde yoğun tartışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu reformlar, özellikle İslamcı ve muhafazakâr yayın organlarında modernleşme, din, gelenek, kültürel süreklilik ve millî kimlik bağlamında farklı biçimlerde değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, Cumhuriyet reformlarının muhafazakârlık tartışmalarını nasıl şekillendirdiğini ve dönemin etkili İslamcı yayın organlarından biri olan *Sebilürreşâd* dergisinin bu tartışmalara nasıl yaklaştığını ortaya koymaktır. Araştırma, muhafazakârlık kavramının erken Cumhuriyet döneminde hangi söylemsel çerçevede inşa edildiğini ve *Sebilürreşâd*'ın reformlara yönelik eleştirilerini hangi tarihsel ve ideolojik referanslar üzerinden temellendirdiğini incelemektedir.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş; veri toplama tekniği olarak belge incelemesinden yararlanılmıştır. Çalışmanın veri setini, *Sebilürreşâd* dergisinin 1923-1924 yılları arasında yayımlanan muhafazakârlık temalı makale, başyazı, haber ve yorum metinleri oluşturmaktadır. Araştırmada yalnızca

Sebilürreşad sistematik olarak incelenmiş; dönemin diğer gazeteleri bağımsız veri kaynağı olarak değerlendirilmemiştir. Bununla birlikte *Tanin*, *Tevhid-i Efkâr*, *Tasvir-i Efkâr*, *Vakit* ve benzeri gazetelerde yayımlanan haber ve tartışmalar, yalnızca *Sebilürreşad*'ın aktardığı biçimiyle analiz kapsamına dâhil edilmiştir. Dolayısıyla çalışma, gazeteler arasında karşılaştırmalı bir inceleme yapmamakta; *Sebilürreşad*'ın dönemin basın tartışmalarını nasıl aktardığını ve yorumladığını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Verilerin analizinde Ruth Wodak tarafından geliştirilen söylem-tarihsel yaklaşım kullanılmıştır. Bu yaklaşım, söylemi yalnızca metinsel bir yapı olarak değil, tarihsel, siyasal ve toplumsal bağlam içerisinde şekillenen bir pratik olarak ele almaktadır. Analiz sürecinde metinler, adlandırma, yükleme, usamlama, bakış açısı oluşturma ve yoğunlaştırma/hafifletme stratejileri çerçevesinde değerlendirilmiş; muhafazakârlık söyleminin hangi kavramlar ve tarihsel referanslar üzerinden kurulduğu incelenmiştir. Böylece Cumhuriyet reformlarının *Sebilürreşad* tarafından nasıl anlamlandırıldığı tarihsel bağlam içerisinde çözümlenmiştir.

Bulgular

Araştırma bulguları, *Sebilürreşad*'ın muhafazakârlığı yalnızca geleneklerin korunmasına indirgemediğini; İslam'ı toplumsal ve siyasal düzenin temel referansı olarak kabul eden bütüncül bir düşünce sistemi içerisinde ele aldığını göstermektedir. Dergide muhafazakârlık, dinî ve kültürel sürekliliğin korunması, tarihsel hafızanın devam ettirilmesi ve Batılılaşmanın toplumsal değerlerle uyumlu biçimde gerçekleştirilmesi gerektiği düşüncesi etrafında şekillenmektedir.

Sebilürreşad, hilafetin kaldırılması, laikleşme politikaları, eğitim ve hukuk alanındaki reformlar ile kıyafet düzenlemelerini yalnızca idarî değişiklikler olarak değil, İslam toplumunun tarihsel kimliği ve kültürel sürekliliği açısından değerlendirmiştir. Dergi, Cumhuriyet reformlarının önemli bir bölümünü dinî kurumların toplumsal hayattaki konumunu zayıflatan gelişmeler olarak yorumlamış; modernleşmenin dinî ve millî değerlerden bağımsız yürütülmesini eleştirmiştir.

Araştırmada ayrıca *Sebilürreşad*'ın dönemin basınındaki muhafazakârlık tartışmalarını yakından takip ettiği belirlenmiştir. *Tanin*, *Tevhid-i Efkâr* ve *Tasvir-i Efkâr* gibi gazetelerde yer alan tartışmalar dergide yeniden aktarılmış, ancak bu tartışmalar *Sebilürreşad*'ın İslamcı düşünce perspektifi doğrultusunda yorumlanmıştır. Böylece dergi, yalnızca kendi görüşlerini yayımlayan bir yayın organı olmanın ötesinde, dönemin muhafazakâr kamuoyunun şekillenmesine katkı sağlayan önemli bir düşünce platformu işlevi görmüştür.

Sonuç

Araştırma sonuçları, Cumhuriyet reformlarının muhafazakârlık tartışmalarını görünür hâle getiren temel dinamiklerden biri olduğunu ortaya koymaktadır. *Sebilürreşad*, Cumhuriyet'in modernleşme politikalarını bütünüyle reddeden bir söylem geliştirmek yerine, modernleşmenin dinî ve kültürel değerlerle uyumlu biçimde yürütülmesi gerektiğini savunmuştur. Bu yönüyle dergi, muhafazakârlığı yalnızca geçmiş koruyan bir yaklaşım olarak değil, İslamî referanslar doğrultusunda toplumsal değişimi yorumlayan bir düşünce biçimi olarak inşa etmiştir.

Çalışmanın en önemli özgün yönü, erken Cumhuriyet dönemindeki muhafazakârlık tartışmalarını doğrudan *Sebilürreşad* dergisi üzerinden incelemesi ve dönemin diğer gazetelerini yalnızca *Sebilürreşad*'ın aktardığı ölçüde değerlendirmesidir. Böylece araştırma, erken Cumhuriyet döneminde İslamcı düşüncenin Cumhuriyet reformlarına yönelik söylemini tarihsel bağlam içerisinde ortaya koymakta ve muhafazakârlık tartışmalarının basındaki yansımalarını tek bir yayın organı üzerinden bütüncül biçimde analiz etmektedir. Bununla birlikte araştırmanın yalnızca 1923-1924 yılları arasındaki *Sebilürreşad* sayılarıyla sınırlı olması, elde edilen bulguların bu zaman dilimi ve yayın politikası çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Buna rağmen çalışma, Cumhuriyet reformlarının muhafazakâr düşünce üzerindeki etkilerini ve *Sebilürreşad*'ın bu tartışmalardaki konumunu ortaya koyması bakımından Türk basın tarihi, siyasal düşünce tarihi ve iletişim çalışmaları literatürüne katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Sebilürreşad*, Muhafazakârlık, Erken Cumhuriyet Dönemi, Cumhuriyet Reformları, Söylem-Tarihsel Yaklaşım.

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

The Definition of Conservatism in the Sebilürreşad Journal during the Early Republican Period

Introduction

Conservatism, one of the oldest and most controversial concepts in the history of political thought, is generally traced in modern Western political philosophy to the late 18th century, specifically to Edmund Burke's *Reflections on the Revolution in France*. Burke, opposing the revolutionary mind's abstract and universalist conception of freedom, argued for the preservation of historical heritage, traditions and institutions (Burke, 2016). According to Kirk, however, the first of the fundamental principles of conservatism is the belief in the existence of a universal and enduring moral order. According to this understanding, the moral order represents the set of immutable principles that guide human life, and there is a reciprocal and inseparable relationship between human beings and the moral order. According to Kirk, the second fundamental principle of conservatism is the importance attached to tradition, custom and continuity. In conservative thought, traditions play a decisive role in the preservation of social order, stability and the culture of coexistence. For this reason, conservatives regard the preservation of traditions, customs and social continuity—which have emerged over the course of history—as a fundamental necessity for the continuity of society (Kirk, 2008, pp. 244–245). However, conservatism has taken on different meanings within the historical and cultural contexts of each society. In his article entitled 'Conservatism as an Ideology', Huntington (1957) defined conservatism as a situational ideology concerned with the nature and pace of social change, rather than the defence of a specific political order. The fundamental aim of this approach is to ensure social stability, continuity and the preservation of existing institutions against the risks that sudden and radical changes might entail. Huntington argues that the antithesis of conservatism is not liberalism but radicalism; he emphasises that whilst conservatism advocates gradual change, radicalism embraces rapid and radical transformation (cited in Harries, 2006, p. 98).

In Turkish political thought, however, conservatism has followed a different trajectory from its development in the West. Shaped amidst the struggles of Westernisation and modernisation during the final period of the Ottoman Empire, Turkish conservatism began to take shape with the Tanzimat reforms. According to the Young Ottomans, the Tanzimat had failed to establish the concept of the rule of law as expected; on the contrary, it had created a system of government dominated by a bureaucratic elite. To overcome this problem, it was proposed that a constitution be enacted and a parliament representing the will of the people be convened; it was argued that the objectives of the Tanzimat could only be realised in this way and that the rights of all sections of society could be protected (Mardin, 1992, p. 216). According to Bora (2003), Turkish modernisation did not develop as a process entirely independent of conservative thought; on the contrary, it took shape through interaction with conservative elements. Although Kemalism distinguished itself from conservatism by basing its ideological discourse on revolution, progress, republicanism and modernisation, cosmopolitan and universalist approaches advocating the full adoption of Western values did not prove decisive in the modernisation process. Instead, the perspective developed by Ziya Gökalp on the basis of his distinction between civilisation and culture proved influential; modernisation was

regarded as a process aimed at preserving Turkish culture and national identity whilst adopting the technical and institutional achievements of Western civilisation. In this respect, Bora argues that Turkish modernisation also carried a conservative strand within it (Bora, 2003, p. 71). Consequently, Turkish conservatism—unlike its Western counterparts—has developed not as an ideology that is entirely opposed to modernisation, but as an approach that aims to steer change in a manner consistent with historical, cultural and religious values.

According to Kara (2014), whilst classifications that divide Islamist thought into distinct categories such as modernist, conservative and traditionalist may appear explanatory at first glance, these distinctions are not always consistent or comprehensive. The approach characterised as ‘conservative’ within Islamist circles often reflects a reactive stance towards specific developments rather than a deep-rooted ideological conservatism. However, it would not be accurate to claim that there is a consensus amongst Islamist thinkers. Disagreements and debates have arisen on various topics—such as *ijtihād*, politics and social issues—centred around different journals and publications. However, these debates have not resulted in a clear division on fundamental issues such as the core principles of Islamic civilisation, its relationship with Western civilisation, or the position of religion vis-à-vis progress and reason. Kara also argues that many figures described as ‘conservative’ in the literature acquired this label not so much because of their ideas, but rather due to their lifestyles, social attitudes and, in particular, the critical stance they adopted towards the Republican administration (Kara, 2014, p. 36). In the early years of the Republic, conservatism emerged not so much as a simple school of thought but as a multi-layered intellectual field encompassing diverse approaches and interpretations of the modernisation process.

Erol Güngör also explained this by distinguishing between civilisation and culture as two distinct concepts. According to him, as civilisation possesses a structure open to continuous progress thanks to developments in science, technology and institutions, innovations in this field represent genuine progress. In contrast, culture cannot be regarded as superior merely because it is new; cultural change must be in harmony with society’s historical heritage and needs. Within this framework, Güngör argues that, whilst Turkey has made significant progress in terms of technical and material elements of civilisation compared to the Seljuk and Ottoman periods, the same level of development has not been achieved in terms of cultural continuity. According to Güngör, the weakening of the bond with cultural heritage—particularly with regard to language—has led to damage to social memory and cultural continuity. For this reason, merely adopting the technical and institutional achievements of Western civilisation is not sufficient for modernisation; the preservation of cultural identity and historical heritage is also deemed essential for the sustainability of social cohesion (Güngör, 1972, p. 82). It is evident that Turkish conservatism, unlike the classical understanding of conservatism in the West, is a tradition of thought that does not conflict with the process of modernisation but rather seeks to reinterpret it within the framework of historical and cultural values. Within this framework, rather than rejecting modernisation outright, the preservation of social and cultural continuity was prioritised; in particular, it was argued that religion, tradition, history and national identity should form part of the fundamental references guiding the modernisation process.

Following the political stabilisation of the republican regime, the new administration began to implement its own programme of ideological and institutional transformation with greater determination. The *Nutuk*, read out at the Republican People’s Party Congress held between 15 and 20 October 1927, became one of the foundational texts that consolidated the new regime’s legitimacy by setting out the official historical narrative of the War of Independence. As the regime consolidated its power, reforms aimed at secularisation and modernisation gained momentum; in 1928, the provision stating that the state religion was Islam was removed from the Constitution, and in the same year the Latin alphabet was adopted, replacing the Arabic script. The Alphabet Reform entailed

not only a change in the writing system but also a redefinition of the cultural relationship with the Ottoman past. With the adoption of the new alphabet, the education system was reorganised, with the aim of promoting widespread literacy and fostering a new generation brought up in accordance with the values embraced by the Republic (Ahmad, 2006, p. 119). The Republic, established following the War of Independence, aimed not only to build a new state but also to forge a new national identity centred on shared values. In line with this, an approach was adopted that emphasised the centralised organisation of the political and social structure. The principle of the unity of powers, enshrined in the 1921 Constitution of the Fundamental Organisation (Teşkilât-ı Esasiye Kanunu) drawn up for this purpose, formed the basis of this approach. Similarly, reforms aimed at unifying education, the justice system and other public institutions under a centralised structure became key elements of the state's integration policy. During this process, the aim was to establish a common political and cultural order across the country, and policies of modernisation and nation-building were pursued in line with this centralising approach. However, this approach also brought with it a governance philosophy that limited the visibility of diverse social and cultural elements in the public sphere and sidelined pluralism (Toprak, 2021, p. 539). The political, legal and cultural reforms implemented in the early years of the Republic directly affected not only the state's institutional structure but also the press and publishing landscape of the period. Whilst the press was regarded as a key instrument for conveying the new regime's ideological objectives to the public, it also served as a forum for debate where differing intellectual perspectives on the reforms were articulated. During this process, alongside publications supporting the Republic's modernisation policies, periodicals advocating the preservation of religious and traditional values also exerted significant influence on public opinion.

The Republican era is regarded as a reform process during which profound transformations took place in Turkey's political, legal and social structures. Although these reforms were implemented at different times, the years 1919–1923 were particularly decisive in shaping the founding principles of the Republic. Fundamental political reforms, such as the abolition of the sultanate, the establishment of the Republican People's Party and the proclamation of the Republic, were carried out during this period, thereby laying the institutional foundations of the new state. However, the majority of the comprehensive reforms, centred on secularism and nationalism, were implemented between 1923 and 1930. During this process, radical changes were made to the legal system, with the Swiss Civil Code replacing Islamic law; the Latin alphabet was adopted through the Alphabet Reform; the Western calendar came into use; and various regulations aimed at transforming daily life—particularly in terms of dress—were brought into force. These reforms represent a comprehensive process of transformation in the political, legal and cultural spheres, in line with the Republic's objectives of modernisation and nation-state building (Karpas, 2015, p. 27). The reforms implemented following the proclamation of the Republic aimed not only to reorganise the state's institutional structure but also to transform social life in accordance with the Republic's fundamental principles. These measures, implemented in the political, legal, educational and cultural spheres, were regarded as the fundamental tools for achieving the new regime's objectives of modernisation and nation-state building. However, the scope and manner of implementation of the reforms also gave rise to various debates in the press of the time and amongst different intellectual circles. In particular, regulations concerning the relationship between religion and the state, secularism, the Caliphate and the future of traditional institutions were among the issues most intensively covered by the press in the early years of the Republic. Amidst these debates, *Sebilürreşad*, as one of the leading publications of Islamist thought, attracted attention for its approach to the reforms and the discourse it developed.

Method

The primary objective of this study is to examine how the political and social reforms implemented between 1923 and 1924, following the proclamation of the Republic, shaped debates

on conservatism, and to reveal the intellectual framework within which the journal *Sebilürreşad* approached these debates. During the early Republican period, the abolition of the caliphate, the Law on the Unification of Education, the closure of tekkes and zawiyas, dress regulations, and secularization policies were not merely reforms that transformed the state's institutional structure; they also created significant arenas of debate in which the concept of conservatism was redefined. This study aims to reveal how these reforms were interpreted through the lens of conservatism and to examine how the *Sebilürreşad* journal—one of the most influential Islamist publications of the era—constructed the concept of conservatism.

A qualitative research method was adopted for this study. Document analysis was used in the data collection process; the study's dataset consists of articles, commentaries, and news reports published in the *Sebilürreşad* journal between 1923 and 1924 that address the topics of conservatism, Republican reforms, the caliphate, secularism, modernization, Westernization, and the relationship between religion and the state. The study systematically examined only the *Sebilürreşad* journal; other newspapers of the period were not used as direct data sources for the research. However, news reports and debates from newspapers such as *Tanin*, *Tevhid-i Efkâr*, *Tasvir-i Efkâr*, and *Vakit*—which were featured in the pages of *Sebilürreşad*—were evaluated in terms of their reflection of the period's media agenda; the manner in which these reports were conveyed and interpreted by *Sebilürreşad* was analyzed. Consequently, rather than conducting a comparative analysis among different newspapers, this study reveals how *Sebilürreşad* interpreted the debates of the era and what kind of discourse it developed in response to them.

The historical approach to discourse used in this study is one of the methods of critical discourse analysis developed by Ruth Wodak that centers on the historical context. This approach treats discourse not merely as a linguistic structure but as a practice shaped through interaction with historical, social, and political processes. Wodak argues that discourses are reproduced in different periods and across different texts and are constantly re-contextualized through intertextual and interdiscursive relationships. Therefore, in the analytical process, the linguistic features of discourse are evaluated alongside its historical and sociopolitical context; texts are analyzed by taking into account both macro-level social conditions and micro-level discursive strategies (cited in Elmacıoğlu, 2024, pp. 17–18). According to Fairclough & Wodak, since discourse plays a significant role in shaping social life, it also serves a decisive function in the formation and maintenance of power relations. Discursive practices can contribute to the establishment and reproduction of unequal power relations among social classes, women and men, and ethnic or cultural minorities by exerting influence at the ideological level. This process occurs as discourse constructs social reality through specific forms of representation and defines individuals within specific social positions (Fairclough & Wodak, 1997, p. 258). According to Wodak, societies are not composed of homogeneous structures; rather, they are multilayered structures that simultaneously encompass different ideologies, identities, and social affiliations. This situation has become particularly pronounced with globalization, neoliberal policies, and processes of social transformation. Wodak argues that these developments have paved the way for discourses such as nationalism, right-wing populism, and xenophobia to gain strength. Within this framework, the Discourse-Historical Approach he developed aims to uncover the explicit and implicit ideological meanings present in discourses. In this approach, Wodak draws on Teun A. van Dijk's socio-cognitive discourse theory, but includes not only the textual structure of discourse but also the historical, political, and social context in which it is produced in the analytical process. Thus, forms of othering, exclusion, and discriminatory representation in discourses are evaluated within the historical conditions and power relations in which they emerge, thereby making the ideological structure underlying the discourse visible (cited in Çakmak and Bilişli, 2019, p. 119).

The research findings show that *Sebilürreşâd* did not reduce conservatism solely to the preservation of traditional values; rather, it developed a holistic approach centered on the idea that Islam serves as the fundamental reference point for determining social order. The journal largely evaluated the Republican reforms from the perspective of religious and cultural continuity; in particular, it interpreted the abolition of the caliphate, regulations in the fields of education and law, as well as secularization policies, through the lens of the Islamic community's historical memory and identity. In addition, *Sebilürreşâd* has reported on and interpreted the debates on conservatism in the press of the time from its own perspective; thus, it has systematically revealed the approach of conservative thought toward the Republican reforms.

This study has certain limitations. The research is restricted to issues of *Sebilürreşâd* published between 1923 and 1924. Consequently, the findings should be evaluated within the framework of the journal's editorial policy and discourse during this time period. Furthermore, other newspapers were not examined as independent data sources in this study; only the news and debates reported by *Sebilürreşâd* were considered. For this reason, the study does not claim to represent the entire press of the early Republican era; rather, it aims to reveal *Sebilürreşâd*'s conservative discourse and its approach to Republican reforms. Nevertheless, it is anticipated that this study will contribute to the literature by demonstrating how the Republican revolutions brought conservative debates to the forefront and how an Islamist intellectual journal interpreted this process of transformation.

Criticisms of the Revolutions in the Press During the Early Years of the Republic

The transformation process, which began with the abolition of the sultanate, was quickly followed by comprehensive reforms aimed at reorganizing the state's relationship with religion. The Republican administration undertook far-reaching reforms in the fields of education, law, and religion to institutionalize the new regime and implement secularization policies. In this context, the caliphate was abolished, the education system was centralized through the Law on the Unification of Education, the legal system was restructured with the adoption of the Civil Code, and the role of religious institutions in the public sphere was significantly redefined.

With the decision to abolish the caliphate, it was legally acknowledged that the caliphate was a secular institution representing political authority rather than a religious office; the existence of a second authority capable of sharing sovereign power alongside the Grand National Assembly of Turkey and the Office of the President was rejected. In terms of domestic policy, the Ankara administration assessed that a caliphate office operating outside its control could lead to a duality of authority within the state and could become a focal point of opposition to the political, social, and cultural reforms being implemented. From a foreign policy perspective, the new Republic of Turkey, which embraced the nation-state concept, acted on the view that a caliphate institution claiming to represent the international Islamic community could negatively affect the young state's foreign relations and international standing. Accordingly, the abolition of the caliphate was intended to prevent Turkey from being identified with Pan-Islamist policies and to position it as a sovereign, equal, and independent nation-state within the international system (Satan, 2022, p. 7). Consequently, the abolition of the caliphate was viewed not merely as a reform aimed at strengthening central authority in domestic politics, but also as a significant measure intended to ensure that the new Republic would position itself as an independent actor within the international system in line with its nation-state ideology. According to Aysal, the political, legal, educational-cultural, economic, and everyday life reforms implemented during the Turkish Revolution served as tools aimed at bringing Turkish society up to the level of modern civilization. In this context, the goal was to replace outdated institutions with modern ones and to establish a way of life suited to the demands of the era. However, the fundamental purpose of all these reforms was to safeguard the existence, independence, and continuity of the Turkish State (Aysal, 2011).

One of the most significant steps toward religious reform was Law No. 677, enacted in 1924, titled “Law on the Closure of Tekkes, Zaviyes, and Tombs, and the Prohibition and Abolition of Certain Titles Related to Tomb Custodianship,” which constituted one of the most comprehensive reforms undertaken by the Republican administration to reorganize religious institutions. Under this law, tekkes, zaviyas, and tombs were closed; the office of the tomb custodian and certain religious titles associated with these structures were abolished; and visits to tombs were prohibited. In subsequent years, the preservation and management of certain mausoleums which were reopened to visitors as museums—were carried out by public officials appointed by the state (Dinç, 2017, p. 113).

Concurrent with the reforms targeting religious institutions, regulations aimed at transforming the visible elements of daily life were also implemented. The reforms of the early Republican era radicalized the process of Ottoman modernization regarding clothes and redefined gender roles through women’s clothing, the most visible symbol of this transformation (Oğuzhan and Özkır, 2026, p. 358). Looking back from the Republic’s second century, it becomes evident that the clothing and attire regulations implemented in 1829 and 1924 were not merely cosmetic reforms but also significant turning points that shaped the political and social transformation of Turkey’s modernization process. These reforms played a decisive role in redefining the public sphere and establishing the symbolic order of the new regime. However, the issue of clothing and attire gradually became a key element in political and social debates; it emerged as one of the primary arenas where identity, lifestyle, and ideological differences came to the fore. This situation has paved the way for political polarization in Turkey to be shaped, for many years, not so much by economic or class-based foundations as by cultural symbols and lifestyles (Eşki, 2026, p. 103). The comprehensive reforms carried out by the Republican administration in the political, legal, religious, and social spheres not only transformed the institutional structure but also sparked diverse assessments and debates within the public sphere. In particular, secularization policies and measures aimed at reorganizing daily life were addressed from various ideological perspectives in the press of the time.

While Mustafa Kemal was forming the political leadership to carry out the National Struggle, he also placed special importance on the development of an Anatolian press that would garner public support for the struggle. As Ankara became the political and military center of the National Struggle, media outlets supporting the National Struggle also began to take shape largely in this city. In contrast, one of the most significant challenges faced by the Ankara administration during the years of the National Struggle and the early years of the Republic was the critical and, at times, oppositional editorial policy pursued by the Istanbul press. However, the strict control policies implemented following the enactment of the Takrir-i Sükûn Law in 1924 led to a significant weakening of the Istanbul press’s political influence and capacity for opposition by 1927 (Turan, 2020, p. 2511).

During this period, the internal uprisings that occurred in the early years of the Republic particularly the 1924 Sheikh Said Rebellion—as well as the backlash that followed the abolition of the caliphate and the sultanate were viewed by the new regime as significant threats to political stability and legitimacy. These developments paved the way for the strengthening of the state’s security-oriented policies and led to increased control over the press. Indeed, the Law on the Maintenance of Public Order (Takrir-i Sükûn Kanunu), which came into effect in 1924, established the legal foundation for this security paradigm; under the pretext of protecting public order and the regime, it significantly restricted freedom of the press and freedom of expression. During this period, the public sphere drifted away from being a free and critical public sphere, as conceptualized by Habermas, and transformed into an ideological space of communication shaped in line with the state’s goals of nation-building and social integration (cited in Aldırmaz, 2025, p. 163).

The reforms implemented during the early Republican period, along with the security policies designed to ensure their enforcement, directly influenced the political function of the press and its approach to publishing. While the Republican administration viewed the press as a key tool

for securing societal acceptance of the reforms and reinforcing the legitimacy of the new regime, opposition media outlets adopted a critical editorial line, particularly regarding secularization, the reorganization of religious institutions, and social transformation policies. This situation transformed the press in the early Republican era from merely a medium for conveying news into one of the arenas where political and ideological debates took shape. In this context, examining the discourses through which criticisms of Republican reforms were constructed in the conservative and Islamist media outlets of the period is important for understanding the debates on conservatism during the early Republican era.

Lütfi Fikri, President of the Istanbul Bar Association, wrote a letter to the newspapers on November 10, 1923, advocating for the Caliphate to remain in place. The “Tanin” newspaper, which published the letter, also included the following statements in an editorial by Hüseyin Cahit the next day: *“If the Caliphate is taken away from us, the Turkish State, with its population of five to ten million, will lose all significance within the Islamic world. It does not take great insight to understand that, in the eyes of European politics, we would be reduced to the status of the smallest and most insignificant government. Is this what patriotism is? Every Turk who truly feels a sense of nationalism in his heart is obliged to cling to the Office of the Caliphate with both hands”* (Topuz, 2003, p. 144).

Efforts to abolish the Caliphate sparked significant debates, particularly in the Istanbul press. During this period, newspapers such as *Tevhid-i Efkâr*, *Tanin*, and *Tasvir-i Efkâr* adopted a critical editorial stance toward the policies of the Republican administration. Indeed, the newspapers *Tanin* and *Tasvir-i Efkâr* published a letter sent to Prime Minister İsmet Pasha by Aga Khan and Emir Ali on behalf of the Indian Caliphate Committee, demanding the preservation of the Caliphate. The Ankara government viewed this initiative as a foreign-backed intervention in the internal affairs of the new regime; the publication of the letter further exacerbated the tension between the Istanbul press and the Republican administration (Armaoğlu, 2023, p. 177). In particular, *Tevhid-i Efkâr* characterized the abolition of the caliphate as a *fait accompli* a situation that had already occurred and from which there was no turning back. In contrast, *Hâkimiyet-i Milliye* and *Yenigün* in Anatolia leading publications of the Ankara press openly supported this decision; the newspapers *Vakit*, *Vatan*, *Akşam*, and *İleri*, on the other hand, viewed the abolition of the caliphate as an important step toward removing obstacles to Turkey’s process of modernization and progress. (Murat and Özmen, 2018, p. 137).

The intense criticism in the newspapers paved the way for the emergence of political and ideological tensions between the Republican administration in Ankara and the Istanbul press (Armaoğlu, 2023). Following the proclamation of the Republic, the new state administration viewed the institution of the caliphate not only as a religious and historical legacy but also as a significant political obstacle standing in the way of the planned reforms. For this reason, the future of the caliphate became one of the fundamental issues intensely debated in the public sphere during the early years of the Republic (Karataş, 2024, p. 1265).

The primary concern that united the editorial writers of these newspapers was the fear that, with the proclamation of the Republic, political power would become centralized in the person of Mustafa Kemal and that this could lead to a one-man rule. In addition, the notion that the new political order would marginalize the political elite—a legacy of the Ottoman era from decision-making mechanisms also constituted one of the main pillars of the opposition discourse (Kılıç, 2008, pp. 192–193). The proclamation of the Republic and the sweeping reforms that followed paved the way for a heated debate on the concept of conservatism in the Turkish press. Events such as the abolition of the sultanate, the proclamation of the Republic, and, in particular, the abolition of the caliphate went beyond mere political reorganization; they caused profound upheavals in the cultural and religious spheres, and these upheavals were reflected in the columns of the press. During this period,

conservatism took shape—albeit within a specific contextual framework as a discourse that defended traditional values against modernization, which it perceived as a threat.

According to Velid Ebüzziya, the editorial writer of the *Tevhid-i Efkâr* newspaper, the radical reformist factions influential within the CHF did not enjoy sufficient support among the public. In this context, Ebüzziya developed a conservative approach centered on the concept of “national sovereignty” in opposition to the transformations being carried out along the lines of secularism, revolutionism, and liberalism. He addressed social changes particularly the increased visibility of women in the public sphere and the lifting of the alcohol ban through the lens of morality and honor; he criticized the intellectuals who defended these policies, labeling them “extreme revolutionaries.” However, although Ebüzziya frequently used the concepts of “national sovereignty” and “republic,” it is difficult to say that he grounded these concepts deeply in their historical, philosophical, and political contexts. For this reason, it can be argued that his assessments of these concepts were largely shaped by contemporary political polemics (Ersal, 2019, p. 359).

Ebüzziya’s approach reflects the critical stance of conservative circles during the early Republican period, which focused on the scope, implementation, and social consequences of reforms rather than outright opposition to the republican regime. These criticisms were based not on a complete rejection of the idea of modernization, but rather on the understanding that social transformation must be carried out with due regard for historical and cultural continuity. In this context, the conservative press, rather than challenging the Republic’s fundamental political structure, emphasized criticisms aimed at redefining the relationship between secularization policies and religious and cultural values. A similar approach is clearly evident in the publications of *Sebilürreşad*, one of the period’s leading publications; by evaluating the Republic’s reforms through the lens of Islamic references and social traditions, the journal emerged as one of the key representatives of the conservative discourse.

Sebilürreşad Magazine’s Approach to Debates on Conservatism

Sırat-ı Müstakim, one of the influential Islamic periodicals spanning the period from the Second Constitutional Era to the Republican era, was first published on August 14, 1908, by Ebu’l-Ülâ Zeynelâbidin and Eşref Edip, with Mehmet Âkif Ersoy serving as its chief editor. Originally published under the title *Sırat-ı Müstakim*, the magazine released a total of 182 issues by 1912 and continued its publication under the name *Sebilürreşad* from that year onward. Published continuously until March 5, 1924, the magazine was one of the key publications that analyzed the political and social developments of the early years of the Republic from an Islamic perspective. After suspending publication for a time, *Sebilürreşad* resumed publication in 1948 in response to strong demand from readers and continued until 1965 (Kocabaşoğlu, 2010, p. 59).

As one of the most influential publications of the early Republican era, *Sebilürreşad* participated in the debates on conservatism that took shape in the press between 1923 and 1924 not merely as a reporter but also as a directly involved actor. By covering the polemics unfolding among the leading newspapers of the era *İleri*, *Akşam*, and *Tevhid-i Efkâr* the journal clearly articulated its own position in the debates centered on fundamental concepts such as secularism, conservatism, reactionaryism, and Westernization. *Sebilürreşad*’s responses to these debates not only reflected the intellectual climate of the era but also demonstrated how conservatism was defined during that period.

The debate began with a polemic between Subhî Nûrî Bey and Ebüzziyâ Velid Bey. In an article written by Subhî Nûrî Bey about *Tevhid-i Efkâr* in the *İleri* newspaper:

"Mr. Velid is a courageous conservative. He always thinks of the past, while we are always preparing for the future. He is a traditionalist and religious, while we are progressive and Western-oriented. He pins his hopes on tradition and the past to secure our progress and future, while we

look to Europe and America for examples to achieve the same goal. And finally, we are supporters of today's national state, government, and parliament, while he is independent and conservative..." (Press, Westernization, Secularism, Laicism, Sebilürreşâd, September 20, 1923, p. 126).

These statements clearly reveal the fundamental ideological divide that took shape around the concept of modernization in the early years of the Republic. In this debate, conservatism was defined as a way of thinking rooted in the past and grounded in religious values, while progress, secularism, and Westernization were positioned as opposing discourses. Thus, conservatism became not merely a political preference but one of the fundamental concepts in the intellectual struggle over the direction and method of modernization.

In his response, titled "The Past and the Future," written by Ebüzziyâ Velîd Bey, the owner of the *Tevhîd-i Efkâr* newspaper,

"As for the issue of the past and the future: We must admit that we cannot quite understand what our colleague Subhî Nûrî Bey meant by saying, 'We are worthy and Western-oriented.' Ziya Gökalp Bey—who is considered the greatest authority of the present day, just as he was during the Committee of Union and Progress era—had translated the French word 'layık' as the term 'lâ-dînî.' When this Arabic term "lâ-dînî" is translated into Turkish, it clearly means "godless." "Must we therefore conclude that those who claim to be 'secular' intend to sever all ties with religion entirely?" (Press, Westernization, Secularism, Atheism, Sebilürreşâd, September 20, 1923, p. 126)

Here, Velîd Bey is not merely offering a critique of the translation; rather, by explaining the concept of secularism etymologically and reducing it to atheism, he has criticized Subhî Nuri Bey's political stance.

Ahmed Ağaoğlu was also criticized by Ebüzziyâ Velîd Bey in the same article for his remarks on the subject:

"Unfortunately, it has recently become customary among us to mix social beliefs with political issues. In fact, one of those who has gone the farthest in this regard is Mr. Ahmed Ağaoğlu. In his most recent reply to us, Mr. Ahmed Ağaoğlu put forward the theory that being an "Orientalist" can be nothing other than support for despotism, and he claimed that a man who calls himself an "Orientalist" and a "conservative" must necessarily be a supporter of absolute autocracy. However, anyone who thinks with a modicum of logic and fairness would have no hesitation in acknowledging that there is no connection between these two issues. Indeed, if by "Orientalist" one means "a supporter of Islamic politics", then it must be acknowledged that true Islamists are supporters of national sovereignty, not individual sovereignty. For Islam is founded on consultation. Consequently, those whose Islamic faith is complete desire that all matters of the nation be managed through public consultation; and consequently, such people are also advocates of national sovereignty by virtue of their religious beliefs..." (Press, Westernization, Secularism, Atheism, Sebilürreşâd, September 20, 1923, p. 126).

These statements show that Ebüzziyâ Velîd Bey opposed approaches that equated conservatism with absolutism and despotism. Based on Islam's principle of consultation (shura), Velîd Bey argued that conservatism does not conflict with the concept of national sovereignty; thus, he positioned conservatism not as part of an authoritarian political ideology but as part of a constitutional system of governance shaped by Islamic principles. Within this framework, he rejected Ahmed Ağaoğlu's interpretation, which linked conservatism to support for despotism, and sought to redefine the political meaning of conservatism.

Osmân Bey, a philosophy teacher, also published an article titled "Tradition and Progress" in *Tevhîd-i Efkâr*. In this article, Osmân Bey:

*"There is a claim frequently bandied about by the group that presents itself as liberal. The thinkers and writers among this group often say, 'We will establish a worthy administration; we will separate the government from religion. We will Westernize the country and the nation; we will modernize our social standards.' However, the conservatives are standing in the way of our progressive aspirations; no matter what we attempt, they stand in our path, using the power of religion to thwart our efforts. 'If only this old-fashioned, tradition-bound, ignorant, and bigoted crowd weren't here, we would raise the country's intellectual level—we would do this, we would do that—but alas, these bigots, alas, these pilgrims, alas, these clerics...' "There is no need to present lengthy evidence to prove just how unjust, baseless, and childish these claims are..." (Debates on Westernization, *Sebilürreşad*, September 27, 1923, p. 144).*

With this statement, Osman Bey questions the negative connotations—such as reactionaryism, bigotry, and opposition to progress—attributed to the concept of conservatism and argues that this concept must be redefined. The discourse positions conservatism not as the antithesis of modernization, but as a legitimate form of thought that advocates for modernization to be carried out within its own social and cultural dynamics. In this regard, the text is noteworthy for demonstrating how the discourse on conservatism was defended during the early Republican period and what arguments were used to establish its legitimacy within the modernization debates of the time.

The topic continued to be debated among newspapers in 1924 as well, and an article in the *Akşam* newspaper criticizing the *Tevhid-i Efkâr* newspaper became the subject of the journal:

*"Tevhîd-i Efkâr's mission is not conservatism, but reactionaryism. Conservatism means preserving every step taken, not rushing forward, but never turning back. However, Tevhid-i Efkâr's goal is to return to a time at least three or four centuries ago, to the customs and laws of the Golden Age of Islam, to the era of the Noble Sharia. This is what is called 'reactionism' in the full sense of the word. 'Let us give everything its proper name so that minds are not confused...' (What Do They Mean by 'Reactionary'? *Sebilürreşad*, September 4, 1924, p. 272).*

*While all these debates were ongoing, *Sebilürreşad* explained the concept of conservatism by evaluating it through events occurring in social life:*

*"If what they mean by conservatism (secular conservatism) is the presence of brothels in Muslim neighborhoods, the practice of issuing prostitution permits to Muslim women, Muslim women mingling and dancing with both Muslim and non-Muslim men in certain public places; Muslim women walking in the streets with their arms exposed up to their elbows, their chests exposed up to their breasts, and their legs exposed up to their knees; men and women attending theaters and movie theaters together and sitting side by side; the practice of parading Muslim children through the streets with hats on their heads, and other such matters—to seek compromise with those who wish to preserve these practices, or to show leniency in order to 'improve' them, is a betrayal of the revolutionary ideal. For the nation brought about this revolution, as Kazım Karabekir Pasha stated, with the aim of exalting its sacred religion and saving its national and religious sanctities that were sought to be destroyed." ("What Is the Purpose of Conservatism?" *Sebilürreşad*, November 22, 1923, p. 60).*

These statements demonstrate that *Sebilürreşad* approached conservatism not merely as a political stance but also as a conception of social order rooted in the preservation of religious and moral values. While the journal positions social and cultural practices perceived as representative of the Western lifestyle as the antithesis of conservatism, it argues that the Republican reforms were carried out not to eliminate society's religious and national values but to strengthen them. In this regard, conservatism is defined not as a discourse that is entirely opposed to social change, but as a normative approach that advocates for change to occur in a manner consistent with Islamic and

national values. Thus, *Sebilürreşâd* seeks to redefine conservatism as a system of thought centered on the preservation of moral, religious, and social order.

Similarly, in another article published in Sebilürreşâd, conservatism is explained by highlighting the differences between how it is understood in the West and its place within Islamic thought:

"The term 'conservatism' is used as the counterpart to 'conservatorism'; in its literal sense, it refers to a practice aimed at preserving the methods, customs, principles, and traditions of the past exactly as they are. This is where the first misunderstanding begins. While Western conservatism is understood in this sense, the conservatism embraced and promoted by Islam is the 'straight path' that aims for constant development, renewal, and progress, provided that its spirit and principles are preserved. For Islam is, above all else, the most perfect of all religions. The principles and foundations it establishes drive both individuals and society as a whole toward constant effort and elevation... Conservatives, in terms of emotion, spirit, logic, harmony with the realities of things and events, order and harmony, and social discipline, progress, and renewal, and are convinced that by acting within our own principles, we can rise without needing to rely on the West. Indeed, events and experience have shown that imitating the West in the social sphere undermines our social cohesion, corrupts our morals, and weakens family bonds." (The Nature and Meaning of Conservatism. *Sebilürreşâd*, February 14, 1924, p. 246).

With this statement, *Sebilürreşâd* redefines the concept of conservatism by consciously distinguishing it from the Western understanding of conservatism. At the discursive level, the meaning of the concept is first reconstructed; while Western conservatism is presented as a static understanding that seeks to preserve the past as it is, the conservatism embraced by Islam is positioned as a dynamic approach that is open to change and progress, yet aims to achieve this change within the framework of religious and national principles. Thus, criticisms that conservatism is opposed to progress are reversed, and the concept is legitimized by associating it with the ideas of *teceddüt* (renewal), *terakki* (progress), and *tekâmül* (development).

In the same article, the spiritual importance of conservatism in Islamic thought is discussed in the following words: "This is the social mission of conservatives. Since spirituality is essential, it is Islam—which embodies the highest and most comprehensive levels of spiritual, moral, and philosophical evolution and possesses the power to unite humanity under a single community—that provides this strength. Conservatives, in terms of emotion, spirit, logic, conformity to the realities of things and circumstances, order and harmony, social discipline, progress, and renewal—and are convinced that by acting within our own principles, we can rise without needing to rely on the West. Indeed, events and experience have shown that imitating the West in the social sphere undermines our social cohesion, corrupts our morals, and weakens family bonds." (The Nature and Meaning of Conservatism. *Sebilürreşâd*, February 14, 1924, p. 247).

With these statements, *Sebilürreşâd* presents conservatism not merely as an understanding based on the preservation of traditions, but as a vision of social order grounded in the spiritual and moral principles of Islam. In this discourse, Islamic civilization is positioned as the fundamental source of progress, order, and social solidarity, while Western civilization is portrayed as a factor leading to moral decay, the weakening of the family structure, and the breakdown of social solidarity. Thus, conservatism is reinterpreted not as an absolute rejection of Westernization, but as a legitimate form of thought that advocates for social change in accordance with Islamic values. Through this discourse, *Sebilürreşâd* legitimizes conservatism within an ideological framework that safeguards religious, moral, and national values.

The same article also discusses the relationship between science and conservatism:

"As for the sciences and positive arts, there is no disagreement on this matter between conservatives and proponents of innovation. We are under an absolute necessity to adopt the sciences and arts—which belong to no single nation—from wherever they may come, but not merely in letter; rather, we must embrace them in their full scope and meaning and apply them in practice. The fact that all manifestations relevant to our public and private lives are inspired by our fundamental principles, and that the reform of our society to better meet the needs of the people, in no way hinders material progress. On the contrary, it is a proven fact that imitating the West in social matters does not ensure the development, prosperity, or material well-being of our country." (The Nature and Meaning of Conservatism, *Sebilürreşad*, February 14, 1924, p. 247).

With this discourse, *Sebilürreşad* refutes the claim that conservatism is opposed to science and progress, thereby redefining the concept. While the text defines the positive sciences and technical advancements as a universal body of knowledge not belonging to any single nation, it is evident that the primary emphasis is placed on applying this knowledge in a manner consistent with society's religious, moral, and cultural values. Thus, rather than establishing a dichotomy between science and conservatism, the discourse distinguishes between the West's scientific heritage and the Western lifestyle. In this context, the element subject to criticism is not science and technology, but the unquestioning imitation of the West's social and cultural values.

In another article in the journal, the material and spiritual goals of conservative people were articulated:

"The goal of conservative people is to elevate our society spiritually and morally to its original state, and to work toward ensuring the highest level of material progress. In this regard, conservatism is neither reactionary nor bigoted. Rather, it is a genuine commitment to progress that views the spirit of Islam—the religion of perfection—at the highest level. Indeed, it could not be otherwise. In short, we are firmly convinced that, in order for this nation—and Muslim nations in general—to achieve the greatest possible progress within the shortest possible time, it is necessary to adhere to the sound principles of Islam." (*Sebilürreşad*, "The Nature and Meaning of Conservatism," February 14, 1924, p. 248).

Sebilürreşad rejected the discourse that equated conservatism with reactionaryism and bigotry, thereby imbuing the concept with a new meaning. Conservatism was defined as a way of thinking based on the fundamental principles of Islam that aims to develop society both spiritually and materially; while the connection between conservatism and negative concepts such as reactionaryism, bigotry, and backwardness was consciously rejected, conservatism was legitimized through the concept of "true progressivism," thereby attempting to construct an alternative understanding of modernization by placing the discourse of progress and development not in opposition to conservatism but directly within it.

During this period, when debates on conservatism intensified, *Sebilürreşad* developed a comprehensive definition to counter the public perception that equated the concept with reactionaryism and opposition to change. The journal argued that conservatism is not merely a system of thought aimed at preserving religious and moral values, but also one that seeks the scientific, economic, and social development of society. In this vein, the fundamental principles of conservatism were explained as follows:

"Conservatism, as the most genuine and sincere advocate of progress and renewal by virtue of the absolute obligation it places on the cultivation of strength and the acquisition of knowledge and wisdom; by always keeping in mind the spirit of Islamic civilization—which encompasses its independent social structure, principles, and values—has identified the most suitable and natural path for our development. On this social path, there exists the potential to find solutions to every kind of difficulty that may arise—from our spiritual, emotional, natural, and civilizational needs to

material, industrial, and economic matters—for both our society as a whole and our individual members. For the recognition of a social group as happy is contingent upon its possessing a civilization that is rooted in a high spiritual life, sound morality, and strong solidarity, and possessing a civilization and existence that fully encompasses the means of prosperity and wealth, as well as the means to defend the ummah. A social group that is strong in terms of civilization and material wealth but lacks spiritual integrity is far from attaining true happiness and perfection.” (Sebilürreşâd, “Why Do We Need Conservatism in Social Affairs?” February 21, 1924, p. 264).

With this statement, *Sebilürreşâd* redefined conservatism not as a static and change-resistant mindset, but as a way of thinking aimed at achieving progress, renewal, and development in accordance with the fundamental principles of Islamic civilization. By using concepts evocative of modernization—such as progress, renewal, science, and wisdom—alongside concepts of spirituality, morality, and Islamic civilization within the same discursive unity, a harmony was established between conservatism and progress. Thus, an alternative discourse on modernization rooted in Islamic values has been constructed in opposition to the notion that Westernization is the sole model of modernization.

In the same article, Sebilürreşâd:

“In these years of peace following great struggles, may our Republic shine with the purity and spiritual strength of the early Islamic republics—a beacon across the Islamic world—through the strong character and sound morals of our families, the unshakable solidarity of our society, the attainment of full development, the progress and elevation of our individuals, and, in short, the prosperity and happiness of the nation—that it may realize the perfection of education and embody the highest progress alongside the most enlightened wisdom—is what conservatism desires more than any other ideology. For, in accordance with the command “Love of the homeland is part of faith [Hubbü’l-vatan mine’l-îman],” those with conservative ideas who are sincerely attached to their country are the most loyal and devoted members of a strong Islamic republic.” (Sebilürreşâd, “Why Do We Need Conservatism in Social Affairs?”, February 21, 1924, p. 265).

This statement defines *Sebilürreşâd* conservatism not as an anti-republican ideology, but as a perspective aimed at strengthening the Republic on the basis of Islamic values. By using concepts such as “progress,” “development,” “enlightenment,” and “prosperity” alongside religious and moral values, the discourse emphasizes that conservatism is not opposed to progress; meanwhile, the phrase “Hubbü’l-vatan mine’l-îman” (Love of the homeland is part of faith) links conservatism to national identity and patriotism. Thus, *Sebilürreşâd* reconstructs conservatism at the discursive level as an alternative conception of modernization—one rooted in Islamic principles and aimed at strengthening social development and the moral foundations of the Republic.

When the discussions on conservatism published in *Sebilürreşâd* are evaluated collectively, it becomes evident that the journal’s primary objective was to redefine conservatism by distinguishing it from the negative connotations such as “reactionaryism,” “bigotry,” “backwardness,” and “opposition to progress” that were becoming widespread in the public discourse of the time. The journal presents conservatism not as a mindset opposed to scientific and technological advancements, but as a system of thought grounded in the moral and spiritual principles of Islam, supportive of scientific progress, yet opposed to the unquestioning imitation of Western social and cultural values. In this vein, conservatism has been rearticulated within a holistic discourse that aims to reconcile religion with science, spirituality with material development, and national identity with modernization. The articles in the journal, while asserting that Westernization was not the only form of modernization during the early Republican era, sought to legitimize an alternative conception of modernization shaped by Islamic references. In this regard, *Sebilürreşâd* stands out not merely as a publication responding to the political and social debates of the era, but as a significant intellectual platform that redraws the ideological boundaries of conservatism and imbues

it with new meaning. These discourses reveal that conservatism in the early Republican era was not merely a defensive reflex; rather, it reflected an effort to develop an original intellectual framework regarding modernization, national identity, religion, and social order.

Conclusion

This study aims to reveal how the journal *Sebilürreşad* responded to the debates on conservatism in the Turkish press between 1923 and 1924 the period spanning the proclamation of the Republic and the enactment of the Law on Public Order and to identify the discursive strategies the journal employed to redefine the concept of conservatism. The analysis, conducted using historical discourse analysis, revealed that *Sebilürreşad* did not approach conservatism merely as an understanding based on the preservation of traditions; rather, it defined it as a holistic system of thought reconstructed within the framework of Islamic thought that encompasses progress, science, morality, and social solidarity.

One of the study's most significant findings is that the journal consciously sought to distinguish conservatism from concepts such as reactionaryism, bigotry, backwardness, and opposition to progress terms with which it was frequently associated in the press of the time. *Sebilürreşad* argued that conservatism does not oppose change; on the contrary, it advocates for change to be carried out in accordance with the fundamental principles of Islam, while preserving the historical and cultural structure of society. In this vein, conservatism was defined as "true progressivism"; concepts of modernization such as progress, renewal, development, science, and wisdom became integral parts of the conservative discourse. The study also demonstrates that the journal did not entirely reject the West; while embracing science and technology, it opposed the unquestioning adoption of Western social and cultural values. In the *Sebilürreşad* discourse, the positive sciences, technological advancements, and modern knowledge are accepted as part of the universal body of knowledge, and the necessity of adopting them is emphasized. However, the unquestioning imitation of the West's social and cultural values is criticized; a conscious distinction is made between science and the Western lifestyle. Thus, the journal develops an alternative model of modernization one that reconciles scientific progress with Islamic ethics and national values in opposition to the discourse that equates modernization with Westernization.

Sebilürreşad's approach to the Republic does not constitute an absolute rejection. Rather than opposing the Republic, the journal's discourse argues that the Republic must develop in a manner consistent with Islam's moral and spiritual principles. An effort was made to establish a new relationship between conservatism and the Republic through concepts such as patriotism, national unity, social solidarity, the protection of the family institution, and the strengthening of morality. Thus, rather than positioning itself entirely outside the regime, the journal developed a discourse that reinterpreted the Republic's legitimacy through Islamic references. The study demonstrates that, during the early Republican period, the press was not merely a tool for reporting political developments; it was also a significant arena for debate where ideological identities and political concepts were shaped. The concept of conservatism took on different meanings through the polemics waged among publications; in this process, *Sebilürreşad* made a significant contribution to the formation of the intellectual foundations of Turkish conservatism by redefining the boundaries of the concept.

In conclusion, the discourse on conservatism developed by *Sebilürreşad* during the early Republican period presents a unique intellectual framework that brings together Islamism, national identity, and controlled modernization—distinct from the status-quo-oriented approach of Western conservatism. The journal redefined conservatism not as a call to return to the past, but as an alternative modernization project aimed at achieving social development while preserving religious and moral values. In this regard, the study contributes to the literature not only by revealing the conceptual construction of Turkish conservatism during the early Republican period but also by

demonstrating the role of the press in the production of ideological discourse. However, future studies that conduct a comparative analysis of different newspapers and magazines published during the same period will provide a more comprehensive understanding of how the discourse of conservatism was produced within various ideological circles in the early Republican press.

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY**Sebilürreşad Dergisi'nin Erken Cumhuriyet Döneminde Muhafazakârlık Tanımı****Giriş**

Siyasal düşünce tarihinin en eski ve en tartışmalı kavramlarından biri olan muhafazakârlık, modern Batı siyaset felsefesinde genellikle 18. yüzyıl sonlarına, Edmund ar'ün *Fransız Devrimi Üzerine Düşünceler* adlı eserine dayandırılır. Burke, devrimci aklın soyut ve evrenselci özgürlük anlayışına karşı çıkararak, tarihsel birikimin, geleneklerin ve kurumların korunması gerektiğini ileri sürmüştür (Burke, 2016). Kirk'e göre ise muhafazakârlığın temel ilkelerinden birincisi; evrensel ve süreklilik arz eden bir ahlaki düzenin varlığına duyulan inançtır. Bu anlayışa göre ahlaki düzen, insan yaşamını yönlendiren değişmez ilkeler bütünüdür ifade etmekte, insan ile ahlaki düzen arasında karşılıklı ve ayrılmaz ilişki bulunmaktadır. Kirk' e göre muhafazakârlığın ikinci temel ilkesi ise gelenek, teamül ve sürekliliğe verilen önemdir. Muhafazakâr düşünceye göre toplumsal düzenin, istikrarın ve birlikte yaşama kültürünün korunmasında gelenekler belirleyici bir işleve sahiptir. Bu nedenle muhafazakârlar, tarihsel süreç içerisinde oluşan geleneklerin, teamüllerin ve toplumsal sürekliliğin korunmasını toplumun devamlılığı açısından temel bir gereklilik olarak değerlendirmektedir (Kirk, 2008, s. 244-245).

Ancak muhafazakârlık, her toplumun kendi tarihsel ve kültürel koşullarında farklı anlamlar kazanmıştır. “*Bir İdeoloji olarak Muhafazakarlık*” başlıklı makalesinde ise Huntington (1957) muhafazakârlığı; belirli bir siyasal düzeni savunmaktan ziyade, toplumsal değişimin niteliği ve hızıyla ilgilenen durumsal bir ideoloji olarak tanımlamıştır. Bu yaklaşımda temel amaç, ani ve köklü değişimlerin doğurabileceği risklere karşı toplumsal istikrarı, sürekliliği ve mevcut kurumların korunmasını sağlamaktır. Huntington, muhafazakârlığın karşıtının liberalizm değil, radikalizm olduğunu ileri sürmekte; muhafazakârlığın tedrici değişimi savunurken, radikalizmin hızlı ve köklü dönüşümü benimsediğini vurgulamaktadır (akt. Harries, 2006, s. 98).

Türk siyasal düşüncesinde ise muhafazakârlık, Batı'daki gelişim sürecinden farklı bir seyir izlemiştir. Osmanlı'nın son döneminde devleti kurtarma çabaları, Batılılaşma ve modernleşme sancıları içinde şekillenen Türk muhafazakârlığı, Tanzimat ile beraber belirginleşmeye başlamıştır. Yeni Osmanlılar'a göre Tanzimat, beklenen anlamda hukuk devleti anlayışını tesis edememiş, aksine bürokratik seçkinlerin hâkim olduğu bir yönetim yapısı oluşturmuştur. Bu sorunun aşılması için anayasanın yürürlüğe konulması ve halk iradesini temsil eden bir meclisin açılması önerilmiş, Tanzimat'ın hedeflerinin ancak bu yolla hayata geçirilebileceği ve toplumun bütün kesimlerinin haklarının korunabileceği ileri sürülmüştür (Mardin, 1992, s. 216).

Bora'ya (2003) göre Türk modernleşmesi, muhafazakâr düşünceden bütünüyle bağımsız bir süreç olarak gelişmemiş; aksine muhafazakâr unsurlarla etkileşim içinde şekillenmiştir. Her ne kadar Kemalizm kendi ideolojik söyleminde inkılapçılığı, ilerlemeyi, cumhuriyetçiliği ve modernleşmeyi esas alarak muhafazakârlıktan ayrılsa da modernleşme sürecinde Batı'nın değerlerinin bütünüyle benimsenmesini savunan kozmopolit ve evrenselci yaklaşımlar belirleyici olmamıştır. Bunun yerine,

Ziya Gökalp'in medeniyet-kültür ayrımı temelinde geliştirdiği anlayış etkili olmuş; modernleşme, Batı medeniyetinin teknik ve kurumsal kazanımlarının benimsenmesiyle birlikte Türk kültürünün ve millî kimliğinin korunmasını amaçlayan bir süreç olarak değerlendirilmiştir. Bu yönüyle Bora, Türk modernleşmesinin kendi içinde muhafazakâr bir damar da taşıdığını ileri sürmektedir (Bora, 2003, s.71). Dolayısıyla Türk muhafazakârlığı, Batı'daki örneklerinden farklı olarak modernleşmeye bütünüyle karşı çıkan bir düşünce değil, değişimi tarihsel, kültürel ve dinî değerlerle uyumlu biçimde yönlendirmeyi amaçlayan bir yaklaşım olarak gelişmiştir.

Kara'ya (2014) göre, İslamcı düşüncüyü modernist, muhafazakâr ve gelenekçi gibi keskin kategorilere ayıran sınıflandırmalar ilk bakışta açıklayıcı görünse de bu ayrımlar her zaman tutarlı ve kapsayıcı değildir. İslamcı çevrelerde muhafazakâr olarak nitelendirilen yaklaşım, çoğu zaman köklü bir ideolojik muhafazakârlıktan ziyade, belirli gelişmelere karşı ortaya çıkan tepkisel bir tutumu yansıtmaktadır. Bununla birlikte, İslamcı düşünürler arasında fikir birliği bulunduğunu söylemek de doğru değildir. Farklı dergiler ve yayın organları etrafında ictihad, siyaset ve toplumsal meseleler gibi çeşitli konularda görüş ayrılıkları ve tartışmalar yaşanmıştır. Ancak bu tartışmalar, İslam medeniyetinin temel ilkeleri, Batı medeniyetiyle ilişkisi veya dinin ilerleme ve akıl karşısındaki konumu gibi esaslı meselelerde belirgin bir ayrışmaya dönüşmemiştir. Kara, ayrıca literatürde muhafazakâr olarak tanımlanan birçok ismin bu niteliği düşüncelerinden çok yaşam tarzları, toplumsal tutumları ve özellikle Cumhuriyet yönetimine karşı benimsedikleri eleştirel tavır nedeniyle kazandığını ileri sürmektedir (Kara, 2014, s. 36). Cumhuriyet'in ilk yıllarında muhafazakârlık, yalın bir düşünce akımından ziyade, modernleşme sürecine ilişkin farklı yaklaşımlar ve yorumları bünyesinde barındıran çok katmanlı bir düşünsel alan olarak ortaya çıkmıştır.

Erol Güngör de medeniyet ile kültürü iki farklı kavram olarak ortaya koyarak açıklamıştır. Buna göre medeniyet, bilim, teknik ve kurumsal gelişmeler sayesinde sürekli ilerlemeye açık bir yapıya sahip olduğundan, bu alandaki yenilikler gerçek anlamda bir gelişmeyi ifade etmektedir. Buna karşılık kültür, yalnızca yeni olduğu için daha üstün kabul edilemeyeceği gibi kültürel değişimin toplumun tarihsel birikimi ve ihtiyaçlarıyla uyumlu olması gerekmektedir. Bu çerçevede Güngör, Türkiye'nin Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine kıyasla teknik ve maddi medeniyet unsurları bakımından önemli ilerlemeler kaydettiğini, ancak kültürel süreklilik açısından aynı gelişmenin sağlanmadığını ileri sürmektedir. Güngör'e göre, özellikle dil başta olmak üzere kültürel mirasla kurulan bağın zayıflaması, toplumsal hafızanın ve kültürel devamlılığın zarar görmesine neden olmuştur. Bu nedenle, yalnızca Batı medeniyetinin teknik ve kurumsal kazanımlarını benimsemek modernleşme için yeterli değildir; kültürel kimliğin ve tarihsel mirasın korunması da toplumsal bütünlüğün sürdürülebilmesi açısından zorunlu görülmektedir (Güngör, 1972 s. 82). Türk muhafazakârlığının Batı'daki klasik muhafazakârlık anlayışından farklı olarak modernleşme süreciyle çatışan değil, onu tarihsel ve kültürel değerler çerçevesinde yeniden yorumlamaya çalışan bir düşünce geleneği olduğu görülmektedir. Bu anlayışta, modernleşmenin bütünüyle reddedilmesi yerine, toplumsal ve kültürel sürekliliğin korunması esas alınmış; özellikle din, gelenek, tarih ve millî kimliğin modernleşme sürecinin temel referansları arasında yer alması gerektiği savunulmuştur.

Cumhuriyet rejiminin siyasal açıdan istikrar kazanmasının ardından, yeni yönetim kendi ideolojik ve kurumsal dönüşüm programını daha kararlı bir biçimde uygulamaya başlamıştır. 15–20 Ekim 1927 tarihleri arasında gerçekleştirilen Cumhuriyet Halk Fırkası Kongresi'nde okunan Nutuk, Millî Mücadele'nin resmî tarih anlatısını ortaya koyarak yeni rejimin meşruiyetini pekiştiren temel metinlerden biri olmuştur. Rejimin güç kazanmasıyla birlikte laikleşme ve modernleşme doğrultusunda reformlar hız kazanmış; 1928 yılında Anayasa'dan devletin dininin İslam olduğunu belirten hüküm çıkarılmış ve aynı yıl Latin alfabesi kabul edilerek Arap alfabesinin yerine kullanıma geçirilmiştir. Harf İnkılabı, yalnızca yazı sisteminin değişimini değil, aynı zamanda Osmanlı geçmişiyle kurulan kültürel ilişkinin yeniden tanımlanmasını da beraberinde getirmiştir. Yeni alfabenin kabulüyle birlikte eğitim sistemi yeniden düzenlenmiş, okuryazarlığın yaygınlaştırılması

hedeflenmiş ve Cumhuriyet'in benimsediği değerler doğrultusunda yetiştirilen yeni bir kuşağın oluşumu amaçlanmıştır (Ahmad, 2006, s. 119).

Millî Mücadele'nin ardından kurulan Cumhuriyet, yalnızca yeni bir devlet inşa etmek dışında ortak değerler etrafında şekillenen yeni bir ulusal kimlik oluşturmayı da amaçlamıştır. Bu doğrultuda, siyasal ve toplumsal yapının tek merkezden örgütlenmesini esas alan bir anlayış benimsenmiştir. Bu maksatla oluşturulan 1921 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nda yer alan kuvvetler birliği ilkesi bu yaklaşımın temelini oluşturmuştur. Benzer biçimde, eğitimin, adalet sisteminin ve diğer kamu kurumlarının merkezi bir yapı altında birleştirilmesine yönelik reformlar da devletin bütünleşme politikasının önemli unsurları hâline gelmiştir. Bu süreçte, ülke genelinde ortak bir siyasal ve kültürel düzen oluşturulması hedeflenmiş, modernleşme ve ulus inşası politikaları merkezileşme anlayışı doğrultusunda yürütülmüştür. Ancak bu yaklaşım, farklı toplumsal ve kültürel unsurların kamusal alandaki görünürlüğünü sınırlandıran ve çoğulculuğu ikinci plana iten bir yönetim anlayışını da beraberinde getirmiştir (Toprak, 2021, s. 539). Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerçekleştirilen siyasal, hukuki ve kültürel reformlar, yalnızca devletin kurumsal yapısını değil, dönemin basın ve yayın hayatını da doğrudan etkilemiştir. Basın, yeni rejimin ideolojik hedeflerinin kamuoyuna aktarılmasında önemli bir araç olarak görülürken, aynı zamanda reformlara yönelik farklı düşünsel yaklaşımların dile getirildiği bir tartışma zemini işlevi de üstlenmiştir. Bu süreçte Cumhuriyet'in modernleşme politikalarını destekleyen yayınların yanı sıra, dinî ve geleneksel değerlerin korunmasını savunan süreli yayınlar da kamuoyunda etkili olmuştur.

Cumhuriyet dönemi, Türkiye'nin siyasal, hukuksal ve toplumsal yapısında köklü dönüşümlerin gerçekleştirildiği bir reform süreci olarak değerlendirilmektedir. Bu reformlar, farklı dönemlerde uygulamaya konulmuş olmakla birlikte, Cumhuriyet'in kurucu ilkelerinin şekillenmesinde özellikle 1919–1923 yılları belirleyici olmuştur. Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kurulması ve Cumhuriyet'in ilanı gibi temel siyasal düzenlemeler bu dönemde gerçekleştirilerek yeni devletin kurumsal temelleri oluşturulmuştur. Bununla birlikte, laiklik ve milliyetçilik ekseninde şekillenen kapsamlı reformların büyük bölümü 1923–1930 yılları arasında hayata geçirilmiştir. Bu süreçte hukuk sisteminde köklü değişiklikler yapılarak şer'î hukuk yerine İsviçre Medeni Kanun'u esas alınmış, Harf İnkılabı ile Latin alfabesi kabul edilmiş, Batı takvimi kullanılmaya başlanmış ve kılık kıyafet başta olmak üzere gündelik yaşamı dönüştürmeye yönelik çeşitli düzenlemeler yürürlüğe konulmuştur. Söz konusu reformlar, Cumhuriyet'in modernleşme ve ulus-devlet inşası hedefleri doğrultusunda siyasal, hukuksal ve kültürel alanlarda kapsamlı bir dönüşüm sürecini ifade etmektedir (Karpat, 2015, s. 27).

Cumhuriyet'in ilanının ardından uygulamaya konulan reformlar, yalnızca devletin kurumsal yapısını yeniden düzenlemeyi değil, aynı zamanda toplumsal yaşamı Cumhuriyet'in temel ilkeleri doğrultusunda dönüştürmeyi amaçlamıştır. Siyasal, hukuksal, eğitim ve kültürel alanlarda gerçekleştirilen bu düzenlemeler, yeni rejimin modernleşme ve ulus-devlet inşası hedeflerinin temel araçları olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, reformların kapsamı ve uygulanış biçimi, dönemin basınında ve farklı düşünce çevrelerinde çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Özellikle din-devlet ilişkileri, laiklik, hilafet ve geleneksel kurumların geleceğine ilişkin düzenlemeler, Cumhuriyet'in ilk yıllarında basının en yoğun biçimde ele aldığı konular arasında yer almıştır. Bu tartışmalar içerisinde *Sebilürreşad*, İslamcı düşüncenin önde gelen yayın organlarından biri olarak reformlara yönelik yaklaşımı ve geliştirdiği söylemle dikkat çekmiştir.

Yöntem

Bu araştırmanın temel amacı, Cumhuriyet'in ilanını takip eden 1923-1924 yılları arasında gerçekleştirilen siyasal ve toplumsal reformların muhafazakârlık tartışmalarını nasıl şekillendirdiğini ve bu tartışmalara *Sebilürreşad* dergisinin hangi düşünsel çerçevede yaklaşım geliştirdiğini ortaya koymaktır. Erken Cumhuriyet döneminde hilafetin kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, tekke ve zaviyelerin kapatılması, kıyafet düzenlemeleri ve laikleşme politikaları yalnızca devletin kurumsal

yapısını dönüştüren reformlar olarak kalmamış, aynı zamanda muhafazakârlık düşüncesinin yeniden tanımlandığı önemli tartışma alanlarını oluşturmuştur. Bu çalışma, söz konusu reformların muhafazakârlık ekseninde nasıl anlamlandırıldığını ortaya koymayı ve dönemin en etkili İslamcı yayın organlarından biri olan *Sebilürreşâd* dergisinin muhafazakârlık kavramını nasıl inşa ettiğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Veri toplama sürecinde belge incelemesi tekniğinden yararlanılmış; araştırmanın veri setini *Sebilürreşâd* dergisinin 1923-1924 yılları arasında yayımlanan muhafazakârlık, Cumhuriyet reformları, hilafet, laiklik, modernleşme, Batılılaşma ve din-devlet ilişkileri konularını ele alan makale, yorum ve haber metinleri oluşturmuştur. Çalışmada yalnızca *Sebilürreşâd* dergisi sistematik olarak incelenmiş; dönemin diğer gazeteleri araştırmanın doğrudan veri kaynağı olarak kullanılmamıştır. Bununla birlikte, *Sebilürreşâd*'ın sayfalarında yer verdiği *Tanin*, *Tevhid-i Efkâr*, *Tasvir-i Efkâr*, *Vakit* gibi gazetelere ait haberler ve tartışmalar, dönemin basın gündemini yansıtmaları bakımından değerlendirilmiş; bu haberlerin nasıl aktarıldığı ve *Sebilürreşâd* tarafından nasıl yorumlandığı analiz edilmiştir. Dolayısıyla araştırma, farklı gazeteler arasında karşılaştırmalı bir inceleme yapmaktan ziyade, *Sebilürreşâd*'ın dönemin tartışmalarını nasıl okuduğunu ve bu tartışmalara nasıl bir söylem geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada kullanılan söylem tarihsel yaklaşım Ruth Wodak tarafından geliştirilen eleştirel söylem analizinin tarihsel bağlamı merkeze alan yöntemlerinden biridir. Bu yaklaşım, söylemi yalnızca dilsel bir yapı olarak değil, tarihsel, toplumsal ve siyasal süreçlerle etkileşim içinde şekillenen bir pratik olarak ele almaktadır. Wodak, söylemlerin farklı dönemlerde ve farklı metinlerde yeniden üretildiğini, metinlerarasılık ve söylemlerarasılık ilişkileri aracılığıyla sürekli yeniden bağlamsallaştırıldığını ileri sürmektedir. Bu nedenle analiz sürecinde söylemin dilsel özellikleri ile tarihsel ve sosyo-politik bağlam birlikte değerlendirilmekte; metinler hem makro düzeyde toplumsal koşullar hem de mikro düzeyde söylemsel stratejiler dikkate alınarak çözümlenmektedir (akt. Elmacıoğlu, 2024, s. 17-18). Fairclough&Wodak'a göre söylem, toplumsal yaşamın şekillenmesinde önemli bir rol oynadığı için iktidar ve güç ilişkilerinin oluşumu ile sürdürülmesinde de belirleyici bir işleve sahiptir. Söylemsel pratikler, ideolojik düzeyde etkide bulunarak toplumsal sınıflar, kadınlar ve erkekler ile etnik ya da kültürel azınlıklar arasında var olan eşitsiz güç ilişkilerinin kurulmasına ve yeniden üretilmesine katkı sağlayabilmektedir. Bu süreç, söylemin toplumsal gerçekliği belirli temsil biçimleri aracılığıyla inşa etmesi ve bireyleri belirli toplumsal konumlar içerisinde tanımlaması yoluyla gerçekleşmektedir (Fairclough&Wodak, 1997, s. 258). Wodak'a göre toplumlar homojen yapılardan oluşmamakta; aksine farklı ideolojileri, kimlikleri ve toplumsal aidiyetleri aynı anda barındıran çok katmanlı yapılardır. Bu durum, özellikle küreselleşme, neoliberal politikalar ve toplumsal dönüşüm süreçleriyle daha belirgin hâle gelmektedir. Wodak, bu gelişmelerin milliyetçilik, sağ popülizm ve yabancı düşmanlığı gibi söylemlerin güç kazanmasına zemin hazırladığını ileri sürmektedir. Bu çerçevede geliştirdiği Söylem-Tarihsel Yaklaşım, söylemlerde yer alan açık ve örtük ideolojik anlamları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Wodak, bu yaklaşımında Teun A. van Dijk'ın sosyo-bilişsel söylem kuramından yararlanmakla birlikte, söylemin yalnızca metinsel yapısını değil, onu üreten tarihsel, siyasal ve toplumsal bağlamı da analiz sürecine dâhil etmektedir. Böylece söylemlerdeki ötekileştirme, dışlama ve ayrımcı temsil biçimleri, ortaya çıktıkları tarihsel koşullar ve iktidar ilişkileri içerisinde değerlendirilerek, söylemin arka planındaki ideolojik yapı görünür hâle getirilmektedir (akt. Çakmak ve Bilişli, 2019, s. 119).

Araştırma bulguları, *Sebilürreşâd*'ın muhafazakârlığı yalnızca geleneksel değerlerin korunmasına indirgemediğini; İslam'ın toplumsal düzeni belirleyen temel referans olduğu düşüncesi etrafında şekillenen bütüncül bir yaklaşım geliştirdiğini göstermektedir. Dergi, Cumhuriyet reformlarını büyük ölçüde dinî ve kültürel süreklilik açısından değerlendirmiş; özellikle hilafetin kaldırılması, eğitim ve hukuk alanındaki düzenlemeler ile laikleşme politikalarını İslam toplumunun

tarihsel hafızası ve kimliği üzerinden yorumlamıştır. Bunun yanında *Sebilürreşad*, dönemin basınında yer alan muhafazakârlık tartışmalarını da kendi perspektifi doğrultusunda aktarmış ve yorumlamış; böylece muhafazakâr düşüncenin Cumhuriyet reformlarına yönelik yaklaşımını sistematik biçimde ortaya koymuştur.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışma yalnızca 1923-1924 yılları arasında yayımlanan *Sebilürreşad* sayıları ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla elde edilen bulgular, derginin bu zaman dilimindeki yayın politikası ve söylemi çerçevesinde değerlendirilmelidir. Ayrıca araştırmada diğer gazeteler bağımsız veri kaynağı olarak incelenmemiş; yalnızca *Sebilürreşad*'ın aktardığı haber ve tartışmalar dikkate alınmıştır. Bu nedenle çalışma, erken Cumhuriyet dönemindeki basının tamamını temsil etme iddiası taşımamakta; *Sebilürreşad*'ın muhafazakârlık söylemini ve Cumhuriyet reformlarına yönelik yaklaşımını ortaya koymayı hedeflemektedir. Bununla birlikte araştırmanın, Cumhuriyet devrimlerinin muhafazakârlık tartışmalarını nasıl görünür hâle getirdiğini ve İslamcı bir düşünce dergisinin bu dönüşüm sürecini nasıl anlamlandırdığını göstermesi bakımından literatüre katkı sağlaması düşünülmektedir.

Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Basında İnkılaplara Yönelik Eleştiriler

Saltanatın kaldırılmasıyla başlayan dönüşüm süreci, kısa sürede devletin din-devlet ilişkilerini yeniden düzenlemeye yönelik kapsamlı reformlarla devam etmiştir. Cumhuriyet yönetimi, yeni rejimi kurumsallaştırmak ve laikleşme politikalarını hayata geçirmek amacıyla eğitim, hukuk ve din alanlarında köklü düzenlemelere yönelmiştir. Bu kapsamda hilafet kaldırılmış, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim sistemi merkezileştirilmiş, Medeni Kanun'un kabulüyle hukuk sistemi yeniden yapılandırılmış ve dinî kurumların kamusal alandaki konumu önemli ölçüde yeniden tanımlanmıştır.

Halifeliğin kaldırılması kararı ile hukuki açıdan halifeliğin dinî bir makamdan ziyade siyasal otoriteyi temsil eden dünyevî bir kurum olduğu kabul edilmiş; Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı makamının varlığı karşısında egemenlik yetkisini paylaşabilecek ikinci bir otoritenin varlığı reddedilmiştir. İç politika bakımından ise Ankara yönetimi, kendi denetimi dışında faaliyet gösterebilecek bir halifelik makamının devlet içinde otorite ikiliğine yol açabileceğini ve yürütülen siyasal, toplumsal ve kültürel reformlara karşı muhalefetin odak noktası hâline gelebileceğini değerlendirmiştir. Dış politika açısından ise ulus-devlet anlayışını benimseyen yeni Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası İslam toplumunu temsil etme iddiası taşıyan bir halifelik kurumunun, genç devletin dış ilişkilerini ve uluslararası konumunu olumsuz etkileyebileceği görüşünden hareket etmiştir. Bu doğrultuda halifeliğin kaldırılmasıyla, Türkiye'nin Panislamist politikalarla özdeşleştirilmesinin önüne geçilmesi ve uluslararası sistem içerisinde egemen, eşit ve bağımsız bir ulus-devlet olarak konumlanması hedeflenmiştir (Satan, 2022, s. 7). Dolayısıyla halifeliğin kaldırılması, yalnızca iç politikada merkezi otoriteyi güçlendirmeye yönelik bir reform olarak değil, aynı zamanda yeni Cumhuriyet'in ulus-devlet anlayışı doğrultusunda uluslararası sistemde bağımsız bir aktör olarak konumlanmasını sağlamayı amaçlayan önemli bir düzenleme olarak görülmüştür. Aysal'a göre, Türk Devrimi sürecinde gerçekleştirilen siyasal, hukuksal, eğitim-kültür, ekonomik ve gündelik yaşama yönelik düzenlemeler, Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmayı amaçlayan araçlar niteliğindedir. Bu kapsamda, çağın gerisinde kalan kurumların yerine modern kurumların oluşturulması ve çağın gereklerine uygun bir yaşam düzeninin kurulması hedeflenmiştir. Ancak bütün bu reformların temel amacı, Türk Devleti'nin varlığını, bağımsızlığını ve sürekliliğini güvence altına almaktır (Aysal, 2011).

Dini reformlara yönelik en önemli adımlarından biri de 1924 yılında kabul edilen 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklarla Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun, Cumhuriyet yönetiminin dinî kurumları yeniden düzenlemeye yönelik en kapsamlı reformlarından biri olmuştur. Bu kanunla tekke, zaviye ve türbeler kapatılmış; türbedarlık kurumu ile bu yapılarla bağlantılı bazı dinî unvanlar kaldırılmış ve türbe ziyaretleri yasaklanmıştır.

Daha sonraki yıllarda müze statüsüyle yeniden ziyarete açılan bazı türbelerin korunması ve idaresi ise devlet tarafından görevlendirilen kamu personeli aracılığıyla yürütülmüştür (Dinç, 2017, s. 113).

Dinî kurumlara yönelik reformlarla eş zamanlı olarak gündelik yaşamın görünür unsurlarını dönüştürmeye yönelik düzenlemeler de hayata geçirilmiştir. Erken Cumhuriyet dönemi reformları, Osmanlı modernleşmesinin kıyafet konusunda başlattığı süreci radikalleştirerek, dönüşümün en görünür simgesi olan kadın kıyafetleri üzerinden toplumsal cinsiyet rollerini yeniden tanımlamıştır (Oğuzhan ve Özkır, 2026, s. 358). Cumhuriyet'in ikinci yüzyılından geriye dönüp bakıldığında, 1829 ve 1924 yıllarında gerçekleştirilen giyim ve kıyafet düzenlemelerinin yalnızca görünüme ilişkin reformlar olmadığı, aynı zamanda Türkiye'nin modernleşme sürecinde siyasal ve toplumsal dönüşümü şekillendiren önemli kırılma noktaları olduğu görülmektedir. Bu reformlar, kamusal alanın yeniden tanımlanmasında ve yeni rejimin simgesel düzeninin oluşturulmasında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Bununla birlikte, giyim ve kıyafet meselesi zamanla siyasal ve toplumsal tartışmaların önemli bir unsuru hâline gelmiş; kimlik, yaşam tarzı ve ideolojik farklılıkların görünürlük kazandığı başlıca alanlardan biri olmuştur. Bu durum, Türkiye'deki siyasal kutuplaşmanın uzun yıllar boyunca ekonomik veya sınıfsal temellerden ziyade kültürel semboller ve yaşam tarzları üzerinden şekillenmesine zemin hazırlamıştır (Eşki, 2026, s.103). Cumhuriyet yönetiminin siyasal, hukuksal, dinî ve toplumsal alanlarda gerçekleştirdiği bu kapsamlı reformlar, yalnızca kurumsal yapıyı dönüştürmekle kalmamış, aynı zamanda kamuoyunda farklı değerlendirme ve tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Özellikle laikleşme politikaları ile gündelik yaşamı yeniden düzenlemeye yönelik uygulamalar, dönemin basın organlarında farklı ideolojik perspektiflerden ele alınmıştır.

Mustafa Kemal, Millî Mücadele'yi yürütecek siyasal kadroları oluştururken, mücadeleyi kamuoyu nezdinde destekleyecek bir Anadolu basınının gelişmesine de özel önem vermiştir. Ankara'nın Millî Mücadele'nin siyasi ve askerî merkezi hâline gelmesiyle birlikte, Millî Mücadele'yi destekleyen basın organları da büyük ölçüde bu şehirde şekillenmeye başlamıştır. Buna karşılık, Millî Mücadele yıllarında ve Cumhuriyet'in ilk döneminde Ankara yönetiminin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri, İstanbul basınının izlediği eleştirel ve zaman zaman muhalif yayın politikası olmuştur. Ancak 1924 yılında yürürlüğe giren Takrir-i Sükûn Kanunu sonrasında uygulanan sıkı denetim politikaları, 1927 yılına gelindiğinde İstanbul basınının siyasal etkisinin ve muhalefet kapasitesinin önemli ölçüde zayıflamasına yol açmıştır (Turan, 2020, s. 2511).

Bu süreçte, özellikle 1924 Şeyh Said İsyanı başta olmak üzere Cumhuriyet'in ilk yıllarında meydana gelen iç isyanlar ile hilafet ve saltanatın kaldırılmasının ardından ortaya çıkan tepkiler, yeni rejim tarafından siyasal istikrar ve meşruiyet açısından önemli tehditler olarak değerlendirilmiştir. Bu gelişmeler, devletin güvenlik odaklı politikalarının güçlenmesine zemin hazırlamış ve basın üzerindeki denetimin artırılmasını beraberinde getirmiştir. Nitekim 1924 yılında yürürlüğe giren Takrir-i Sükûn Kanunu, bu güvenlik anlayışının hukuki temelini oluşturmuş; kamu düzeni ve rejimin korunması gerekçesiyle basın ve ifade özgürlüğünü önemli ölçüde sınırlandırmıştır. Bu dönemde kamusal tartışma alanı, Habermas'ın kavramsallaştırdığı anlamda özgür ve eleştirel bir kamusal alan olmaktan uzaklaşarak, devletin ulus inşası ve toplumsal bütünleşme hedefleri doğrultusunda şekillendirilen ideolojik bir iletişim alanına dönüşmüştür (akt. Aldırmaz, 2025, s. 163).

Erken Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen reformlar ile bunların uygulanmasını güvence altına almaya yönelik güvenlik politikaları, basının siyasal işlevini ve yayın anlayışını doğrudan etkilemiştir. Cumhuriyet yönetimi, reformların toplumsal kabulünü sağlamak ve yeni rejimin meşruiyetini pekiştirmek amacıyla basını önemli bir araç olarak görürken, muhalif yayın organları ise özellikle laikleşme, dinî kurumların yeniden düzenlenmesi ve toplumsal dönüşüm politikaları ekseninde eleştirel bir yayın çizgisi benimsemiştir. Bu durum, erken Cumhuriyet döneminde basını yalnızca haber aktaran bir mecra olmaktan çıkarak, siyasal ve ideolojik tartışmaların şekillendiği alanlardan biri hâline getirmiştir. Bu çerçevede, dönemin muhafazakâr ve İslamcı basın organlarında

Cumhuriyet reformlarına yönelik eleştirilerin hangi söylemler üzerinden inşa edildiğinin incelenmesi, erken Cumhuriyet dönemindeki muhafazakârlık tartışmalarının anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

İstanbul Barosu Başkanı Lütfi Fikri, 10 Kasım 1923'te gazetelere bir mektup yazmış ve Hilafet'in kalkmaması görüşünü savundu. Mektubu yayınlayan "*Tanin*" gazetesi ertesi gün Hüseyin Cahit'in başyazısında da şu ifadelerle yer vermektedir: "*Hilafet bizden giderse, beş on milyonluk Türkiye Devleti'nin İslam alemi içinde hiçbir önemi kalmayacaktır. Avrupa siyaseti gözünde de en küçük ve değersiz bir hükümet yerine düşeceğimizi anlayabilmek için büyük bir dirayete lüzum yoktur. Milliyetperverlik bu mudur? Gerçek milliyet hissini kalbinde duyan her Türk, Hilafet Makamı'na dört elle sarılmak mecburiyetindedir*" (Topuz, 2003, s. 144).

Hilafetin kaldırılmasına yönelik girişimler özellikle İstanbul basınında önemli tartışmalara neden olmuştur. Bu süreçte *Tevhid-i Efkâr*, *Tanin* ve *Tasvir-i Efkâr* gibi gazeteler, Cumhuriyet yönetiminin politikalarına eleştirel bir yayın çizgisi izlemiştir. Nitekim *Tanin* ve *Tasvir-i Efkâr* gazeteleri, Hindistan Hilafet Komitesi adına Ağa Han ile Emir Ali tarafından Başbakan İsmet Paşa'ya gönderilen ve hilafetin korunmasını talep eden mektubu yayımlamıştır. Ankara hükümeti bu girişimi, yeni rejimin iç işlerine yönelik dış destekli bir müdahale olarak değerlendirmiş; mektubun yayımlanması ise İstanbul basını ile Cumhuriyet yönetimi arasındaki gerilimi daha da belirgin hâle getirmiştir (Armaoğlu, 2023, s. 177). Özellikle *Tevhid-i Efkâr*, hilafetin kaldırılmasını fiilen gerçekleştirmiş ve geri dönüşü mümkün olmayan bir durum (emr-i vaki) olarak nitelendirmiştir. Buna karşılık, Ankara basınının önde gelen yayın organlarından *Hâkimiyet-i Milliye* ve Anadolu'da *Yeniğün* bu kararı açık biçimde desteklemiş; *Vakit*, *Vatan*, *Akşam* ve *İleri* gazeteleri ise hilafetin kaldırılmasını Türkiye'nin çağdaşlaşma ve ilerleme sürecinin önündeki engellerin kaldırılması bakımından önemli bir adım olarak değerlendirmiştir. (Murat ve Özmen, 2018, s. 137).

Gazetelerde yer alan yoğun eleştiriler, Ankara'daki Cumhuriyet yönetimi ile İstanbul basını arasındaki siyasal ve ideolojik gerilimin belirginleşmesine zemin hazırlamıştır (Armaoğlu, 2023). Cumhuriyet'in ilanının ardından yeni devlet yönetimi, hilafet kurumunu yalnızca dinî ve tarihî bir miras olarak değil, aynı zamanda gerçekleştirilmesi planlanan inkılapların önünde yer alan önemli bir siyasal engel olarak değerlendirmiştir. Bu nedenle hilafetin geleceği, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kamuoyunda yoğun biçimde tartışılan temel meselelerden biri hâline gelmiştir. (Karataş, 2024, s. 1265).

Bu gazetelerin başyazarlarını ortak bir zeminde buluşturan temel kaygı, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte siyasal iktidarın Mustafa Kemal'in şahsında merkezileşeceği ve bunun tek kişi yönetimine dönüşebileceği yönündeki endişeleridir. Bunun yanı sıra, yeni siyasal düzenin Osmanlı döneminden miras kalan siyasal seçkinleri karar alma mekanizmalarının dışına iteceği düşüncesi de muhalif söylemin temel dayanaklarından birini oluşturmuştur (Kılıç, 2008, s. 192-193). Cumhuriyet'in ilanı ve ardından gelen köklü reformlar, Türk basınında muhafazakârlık kavramının hararetli bir şekilde tartışılmasına zemin hazırlamıştır. Saltanatın kaldırılması, cumhuriyetin ilanı ve bilhassa hilafetin kaldırılması gibi olaylar, sadece siyasal düzenlemeler olmanın ötesinde, kültürel ve dinî alanda derin sarsıntılar yaratmış ve bu sarsıntılar basın sütunlarına yansımıştır. Bu dönemde muhafazakârlık, ancak belirli bir durumsal bağlamda, kendisine tehdit olarak algıladığı modernleşme karşısında geleneksel değerleri müdafaa eden bir söylem olarak şekillenmiştir.

Tevhid-i Efkâr gazetesi başyazarı Velid Ebüzziya'ya göre CHF içinde etkili olan radikal reformcu kadroların toplum nezdinde yeterli karşılığı bulunmamaktaydı. Bu doğrultuda Ebüzziya, laiklik, inkılapçılık ve liberalizm ekseninde yürütülen dönüşümlere karşı, hâkimiyet-i milliye kavramını merkeze alan muhafazakâr bir yaklaşım geliştirmiştir. Özellikle kadınların kamusal alandaki görünürlüğünün artması ve içki yasağının kaldırılması gibi toplumsal değişimleri ahlak ve namus kavramları çerçevesinde ele almış; bu politikaları savunan aydınları "müfrit inkılapçılar" olarak nitelendirerek eleştirmiştir. Bununla birlikte, Ebüzziya'nın hâkimiyet-i milliye ve cumhuriyet

kavramlarını sıkça kullanmasına rağmen, bu kavramları tarihsel, felsefî ve siyasal bağlamlarıyla derinlemesine temellendirdiğini söylemek güçtür. Bu nedenle, söz konusu kavramlara ilişkin değerlendirmelerinin çoğunlukla güncel siyasal polemikler çerçevesinde şekillendiği ifade edilebilir (Ersal, 2019, s. 359).

Ebüzzîya'nın bu yaklaşımı, erken Cumhuriyet döneminde muhafazakâr çevrelerin Cumhuriyet rejimine bütünüyle karşı çıkmaktan ziyade, reformların kapsamı, uygulanış biçimi ve toplumsal sonuçları üzerine yoğunlaşan eleştirel tutumunu yansıtmaktadır. Bu eleştiriler, modernleşme düşüncesinin tümüyle reddedilmesinden çok, toplumsal dönüşümün tarihsel ve kültürel süreklilik gözetilerek gerçekleştirilmesi gerektiği anlayışına dayanmaktadır. Bu bağlamda muhafazakâr basın, Cumhuriyet'in temel siyasal yapısını tartışmaya açmaktan ziyade, laikleşme politikaları ile dinî ve kültürel değerler arasındaki ilişkinin yeniden tanımlanmasına yönelik eleştirilerini ön plana çıkarmıştır. Benzer bir yaklaşım, dönemin yayın organlarından *Sebilürreşâd*'ın yayınlarında da belirgin biçimde görülmekte; dergi, Cumhuriyet reformlarını İslamî referanslar ve toplumsal gelenek ekseninde değerlendirerek muhafazakâr söylemin önemli temsilcilerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Sebilürreşâd Dergisinin Muhafazakârlık Tartışmalarına Yaklaşımı

II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet dönemine uzanan süreçte etkili İslamcı süreli yayınlardan biri olan *Sırat-ı Müstakim*, 14 Ağustos 1908 tarihinde Ebu'l-Ülâ Zeynelâbidin ve Eşref Edip tarafından yayımlanmaya başlanmış, derginin başyazarlığını ise Mehmet Âkif Ersoy üstlenmiştir. İlk döneminde *Sırat-ı Müstakim* adıyla yayımlanan dergi, 1912 yılına kadar toplam 182 sayı çıkarmış aynı yıldan itibaren *Sebilürreşâd* adıyla yayın hayatını sürdürmüştür. 5 Mart 1924'e kadar kesintisiz yayımlanan dergi, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki siyasal ve toplumsal gelişmeleri İslamcı bir perspektiften değerlendiren önemli yayın organlarından biri olmuştur. Yayınına bir süre ara veren *Sebilürreşâd*, okuyucuların yoğun talebi üzerine 1948 yılında yeniden yayımlanmaya başlamış ve 1965 yılına kadar neşriyatını sürdürmüştür (Kocabaşoğlu, 2010, s. 59).

Erken Cumhuriyet döneminin en etkili yayın organlarından biri olan *Sebilürreşâd*, 1923 ile 1924 yılları arasında basında şekillenen muhafazakârlık tartışmalarına aktarıcı olarak değil, aynı zamanda doğrudan müdahil bir aktör olarak katılmıştır. Dergi, dönemin önde gelen gazeteleri *İleri*, *Akşam* ve *Tevhid-i Efkâr* arasında cereyan eden polemiklere yer vererek laiklik, muhafazakârlık, irtica ve Batılılaşma gibi temel kavramlar etrafında yürütülen tartışmalarda kendi konumunu açık bir şekilde ortaya koymuştur. *Sebilürreşâd*'ın bu tartışmalara verdiği cevaplar, yalnızca dönemin fikrî iklimini yansıtmakla kalmamış, aynı zamanda bu dönemde muhafazakârlığın nasıl tanımlandığını da göstermiştir.

Tartışmanın başlangıcı Subhî Nûrî Bey ile Ebüzzîyâ Velîd Bey arasındaki polemik ile ortaya çıkmıştır. *İleri* gazetesi'nde Suphî Nûrî Bey'in *Tevhid-i Efkâr* hakkında yazdığı bir makalede:

"Velîd Bey cesâret sâhibi bir muhâfazakârdır. O hep mâzîyi düşünür, biz ise hep istikbâli hazırlarız. O şarkçı ve dincidir, biz ise layık ve garbcıyız. O terakkimizi, istikbâlimizi te'mîn için ananeden, mâzîden ümîd bekliyor, biz ise aynı gayeye varmak için Avrupa ve Amerika'dan misal arıyoruz. Ve nihâyet biz bugünkü millî devlet, hükûmet ve meclis taraftarıyız, o ise müstakildir, muhafazakârdır..." (Matbuat, Garbcılık, Lâyıklık, Lâdinîlik, *Sebilürreşâd*, 20 Eylül 1923, s. 126).

Bu ifadeler, Cumhuriyet'in ilk yıllarında modernleşme anlayışı etrafında şekillenen temel ideolojik ayrışmayı açık biçimde ortaya koymuştur. Tartışmada muhafazakârlık, geçmişe bağlılık ve dinî değerlere yaslanan bir düşünce biçimi olarak tanımlanırken; ilerleme, laiklik ve Batılılaşma ise karşıt bir söylem üzerinden konumlandırılmıştır. Böylece muhafazakârlık, yalnızca siyasal bir tercih olarak değil, modernleşmenin yönü ve yöntemi üzerine yürütülen fikrî mücadelenin temel kavramlarından biri hâline gelmiştir.

Tevhîd-i Efkâr gazetesi sâhibi Ebüzziyâ Velîd Bey'in cevap niteliğindeki "Mâzî ve Âtî" başlıklı makalesinde

"Mâzî ve âtî mes'elesine gelince: Subhî Nûrî Bey arkadaşımızın da 'biz layık ve garbcıyız' demekle ne kasdettiğini pek iyi anlayamadığımızı itirâfa mecbûruz. Frenkçe 'layık' kelimesi İttihâd ve Terakki devrinde olduğu gibi zamân-ı hâzırın da en büyük hakîmi addedilen Ziya Gökalp Bey 'lâ-dîni' ta'biriyle tercüme etmişti. Bu Arapça 'lâ-dîni' tabîri Türkçeye çevirilince açıkça 'dinsiz' demek icâb eder. Şu hâlde 'layıklık' iddiâsında olanların dinle her türlü alâkayı büsbütün kat' etmek niyetinde olduklarına mı hükmetmek lâzım gelecektir?" (Matbuat, Garbcılık, Lâyıklık, Lâdinilik Sebilürreşad, 20 Eylül 1923, s. 126)

Velîd Bey, burada salt bir tercüme eleştirisi yapmamakta; aksine, laiklik kavramını etimolojik bakımdan açıklayarak dinsizlik hâline getirerek, Subhi Nuri Bey'in siyasî duruşunu eleştirmiştir.

Yine aynı makalede konu hakkında yaptığı açıklamalar sebebi ile Ebuziziya Velid Bey tarafından Ahmed Ağaoğlu da eleştirilmiştir:

"Bizde son zamanlarda maatteessüf akâid-i ictimâiyyeyi de mesâil-i siyâsiyyeye karıştırmak âdet oldu. Hattâ bu husûsta en ileri gidenlerden biri de Ağaoğlu Ahmed Bey'dir. Ağaoğlu Ahmed Bey bize son verdiği cevâbda şarkçılığın istibdâd tarafdarlığından başka bir şey olamayacağı nazariyesini ortaya çıkarmış ve şarkçı ve muhafazakârım diyen bir adamın mutlak saltanat-ı ferdiyye tarafdarı olması lâzım geleceğini iddiâ etmişti. Halbuki biraz mantık ve insâf ile düşünenler bu iki mes'ele arasında bir münâsebet bulunmadığını teslimde hiç tereddüd etmezler. Hattâ 'şarkçı' demekten maksad 'siyâset-i İslâmiyye' tarafdarı demek ise asıl İslâmcı olanların hâkimiyet-i ferdiyye değil hâkimiyet-i millîyye tarafdarı olduğunu kabûl etmek lâzımdır. Çünkü İslâmiyet meşveret üzerine müessesdir. Binâenaleyh akîde-i İslâmiyyesi tam olanlar mutlak umûr-ı milletin meşveret-i âmme ile tedvîrini isterler ve binâenaleyh bu gibiler akîde-i dîniyyeleri itibâriyle de hâkimiyet-i millîyye tarafdarlarıdır..." (Matbuat, Garbcılık, Lâyıklık, Lâdinilik Sebilürreşad, 20 Eylül 1923, s. 126).

Bu ifadeler, Ebüzziyâ Velîd Bey'in muhafazakârlığı mutlakîyetçilik ve istibdatla özdeşleştiren yaklaşımlara karşı çıktığını göstermektedir. Velîd Bey, İslâm'ın meşveret ilkesini esas alarak muhafazakârlığın millî hâkimiyet anlayışıyla çelişmediğini savunmuş; böylece muhafazakârlığı otoriter bir siyasal anlayışın değil, İslami ilkeler temelinde şekillenen meşrutî bir yönetim anlayışının parçası olarak konumlandırmıştır. Bu çerçevede Ahmed Ağaoğlu'nun muhafazakârlığı istibdat taraftarlığıyla ilişkilendiren yorumunu reddetmiş ve muhafazakârlığın siyasal anlamını yeniden tanımlamaya çalışmıştır.

Felsefe muallimlerinden Osmân Bey de *Tevhîd-i Efkâr*'da "Anane ve Terakki" başlıklı bir makale neşretmiştir. Bu makalede Osmân Bey:

"Bizde liberal geçinen zümrenin diline dolaştırdığı bir iddiâ vardır. Bu zümrenin mütefekkir ve muharrir kısmı sık sık 'Biz layık bir idâre tesîs edeceğiz, hükûmeti dinden ayıracağız. Memleketi, milleti garblılaştıracağız, seviye-i ictimâiyyemizi asrîleştiracağız. Halbuki bizim bu âmâl-i terakki-perverânemize muhafazakârlar mâni oluyorlar, her neye teşebbüs etsek önümüze çıkıyorlar, din kuvvetiyle mesâîmizi akîm bıraktırırlar. Halbuki bu eski kafalı, anane-perver, câhil ve mutaassıb gürûh olmasa memleketin irfânını, seviye-i irfânını yükselteceğiz, şöyle yapacağız, böyle yapacağız, fakat âh bu mutaassıblar, âh bu hacılar, âh bu hocalar..." Bu iddiâların ne kadar haksız ne kadar esâssız ne kadar tıflâne olduğunu isbât için uzun uzadıya delîl ikâmesine hâcet yoktur..." (Garblılaşmak Münâkaşaları, Sebilürreşad, 27 Eylül 1923, s. 144).

Bu ifade ile Osman Bey, muhafazakârlık kavramına yüklenen gericilik, taassup ve ilerleme karşıtlığı gibi olumsuz anlamları sorgulamakta ve bu kavramın yeniden tanımlanması gerektiğini

savunmaktadır. Söylem, muhafazakârlığı modernleşmenin karşıtı olarak değil, modernleşmenin kendi toplumsal ve kültürel dinamikleri içerisinde gerçekleştirilmesini savunan meşru bir düşünce biçimi olarak konumlandırmaktadır. Bu yönüyle metin, erken Cumhuriyet döneminde muhafazakârlık söyleminin nasıl savunulduğunu ve dönemin modernleşme tartışmaları içerisinde hangi argümanlarla meşruiyet kazanmaya çalıştığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Konu gazeteler arasında 1924 senesinde de tartışılmaya devam edilmiş, *Akşam* gazetesinin *Tevhid-i Efkâr* gazetesini eleştiren makalesi dergiye konu olmuştur:

"*Tevhîd-i Efkâr'ın mesleği muhâfazakârlık değil, irticâ'dır. Muhâfazakârlık her atılan adımı muhâfaza etmek, sür'atle ileri gitmemek, fakat hiç geri dönmemektir. Hâlbuki Tevhîd-i Efkâr'ın gâyesi lâ-ekal üç dört asır evvelki zamana, Sadr-ı İslâm âdât ve kavânînine, Şer'-i Şerîf devrine rucû' etmektir. Buna tam ma'nâsıyla "irticâ"' derler. Her şeye kendi ismini verelim ki, zihinler karışmasın...*" (İrtica Deyince Ne Kastediyorlarmış Sebîlürreşâd, 4 Eylül 1924, s. 272).

Tüm bu tartışmalar devam ederken *Sebîlürreşâd* muhafazakarlık kavramını sosyal hayatta yaşanan olaylar üzerinden değerlendirerek açıklamıştır:

"*Mûmâ-ileyhin muhâfazakârlıktan maksadları (lâ-dînî muhâfazakârlık) ise, yani müslüman mahallelerinde umumhâneler, müslüman kadınlarına verilmekte olan fuhuş vesîkası usûlî, müslüman kadınlarının bazı umûmî mahallerde müslim, gayri müslim erkeklerle birlikte bulunarak dans etmeleri, müslüman kadınlarının koltuklarına kadar kollarını, memelerine kadar göğüslerini, dizlerine kadar bacaklarını açarak sokaklarda gezmeleri, erkek, kadın birlikte tiyatrolara, sinemalara giderek yan yana oturmaları, müslüman çocuklarının başlarına birer şapka geçirilerek sokaklarda gezdirilmeleri vesâir bu kabîlden şeyler ise tabîî bunları muhâfaza etmek isteyenlerle uzlaşmak, bunları tatyib için müsâmahakârlıkta bulunmak fikr-i inkılâba karşı küfrân-ı ni'mettir. Zira millet bu inkılâbı, Kâzım Karabekir Paşa'nın söyledikleri vechile, mukaddes dinini i'lâ etmek, yıkılmak istenilen mukaddesât-ı millîye ve dîniyyesini kurtarmak maksadıyla vücûda getirmiştir.*" (Muhâfazakârlıktan Maksat Nedir? Sebîlürreşâd, 22 Kasım 1923, s. 60).

Bu ifadeler, *Sebîlürreşâd*'ın muhafazakârlığı, yalnızca siyasi bir tutum olarak değil aynı zamanda dinî ve ahlaki değerlerin korunmasına dayanan toplumsal bir düzen anlayışı olarak ele aldığını göstermektedir. Dergi, Batılı yaşam tarzını temsil ettiği düşünülen sosyal ve kültürel uygulamaları muhafazakârlığın karşıtı olarak konumlandırırken, Cumhuriyet inkılaplarının toplumun dinî ve millî değerlerini ortadan kaldırmak değil bu değerleri güçlendirmek amacıyla gerçekleştirdiğini ileri sürmektedir. Bu yönüyle muhafazakârlık, toplumsal değişime bütünüyle karşı çıkan bir söylem olarak değil; değişimin İslami ve millî değerlerle uyumlu biçimde gerçekleşmesini savunan normatif bir yaklaşım şeklinde tanımlanmaktadır. Böylece *Sebîlürreşâd*, muhafazakârlığı ahlaki, dinî ve toplumsal düzenin korunmasını esas alan bir düşünce sistemi olarak yeniden anlamlandırmaya çalışmaktadır.

Yine *Sebîlürreşâd*'da yayınlanan bir başka makalede muhafazakarlık Batı'da anlaşılan ile İslami düşüncedeki yeri arasındaki farklılıklar ortaya konularak açıklanmıştır:

"*Muhâfazakârlık konservatörlüğün mukâbili olarak istimâl edilmektedir ki manâ-yı lugavî itibâriyle mâzîye âid usûl, âdât, esâsât ve ananâtının aynen muhâfazası gâyesini istihdâf eden bir meslek' demektir. İşte ilk sû'-i tefehhüm buradan başlıyor. Garba âid muhâfazakârlık bu ma'nâda olduğu hâlde İslâmiyet'in kabûl ve tervîc ettiği muhâfazakârlık, rûh ve esâsât muhâfaza edilmek şartıyla dâimî bir tekâmül, teceddüd ve terakkiyi istihdâf eden tarîk-ı müstakîm'dir. Çünkü İslâmiyet her şeyden evvel edyânın en mütekemmilidir. Vaz eylediği kavâid ve esâsât gerek efrâdı ve gerekse hey'et-i ictimâiyyeyi dâimî mesâîye, i'tilâya sevk eder... Muhâfazakârlar, his, rûh, mantık, hakâyık-ı eşyâya ve mâ-vaka'a mutâbakat ve nizâm ve âhenk, inzibât-ı ictimâî, terakki ve teceddüd mefhûmları i'tibâriyle ictimâiyât-ı İslâmiyyeyi garb medeniyetine mütefevvik addetmektedirler ve esâsâtımız dâhilinde hareket etmekle garba arz-ı ihtiyâc etmeden yükselebileceğimize kânidirler. Hakîkaten*

vekâyi ve tecrübe göstermiştir ki: İctimâî sâhada garbî taklîd tesânüd-i ictimâîmizi ihlâl etmekte, ahlâkımızı bozmakta, âile râbitalarını gevşetmektedir." (Muhâfazakârlığın Mahiyet ve Manası. Sebilürreşad, 14 Şubat 1924, s. 246).

Bu ifade ile *Sebilürreşad*, muhafazakârlık kavramını Batı düşüncesindeki konservatizm anlayışından bilinçli biçimde ayırıştırarak yeniden tanımlamaktadır. Söylemsel düzeyde ilk olarak kavramın anlamı yeniden inşa edilmekte; Batı muhafazakârlığı geçmiş olduğu gibi korumaya çalışan durağan bir anlayış olarak sunulurken, İslam'ın benimsediği muhafazakârlık ise değişim ve ilerlemeye açık, ancak bu değişimi dinî ve millî esaslar çerçevesinde gerçekleştirmeyi hedefleyen dinamik bir yaklaşım olarak konumlandırılmaktadır. Böylece muhafazakârlığın ilerleme karşıtı olduğu yönündeki eleştiriler tersine çevrilmekte ve kavram, teceddüt (yenilenme), terakki (ilerleme) ve tekâmül (gelişim) kavramlarıyla ilişkilendirilerek meşruiyet kazandırılmaktadır.

Aynı makalede İslam düşüncesinde muhafazakârlığın manevi öneminden şu sözlerle bahsedilmiştir: "İşte muhâfazakârların ictimâî mesleği budur. Mâdem ki maneviyât lâzımdır; bu kuvvet tekâmülât-ı rûhiyye, ahlâkıyye ve felsefiyyenin en yüksek ve şümüllü derecâtını ihtivâ eden, beşeriyeti bir câmia altında toplamak kuvvetini hâiz olan İslâmiyet'tir. Muhâfazakârlar, his, rûh, mantık, hakâyık-ı eşyâya ve mâvaka'a mutâbakat ve nizâm ve âhenk, inzibât-ı ictimâî, terakki ve teceddüd mefhûmları itibâriyle ictimâiyât-ı İslâmiyyeyi garb medeniyetine mütefevvik addetmektedirler ve esâsâtımız dâhilinde hareket etmekle garba arz-ı ihtiyâc etmeden yükselebileceğimize kânidirler. Hakîkaten vekâyi ve tecrübe göstermiştir ki: İctimâî sâhada garbî taklîd tesânüd-i ictimâîmizi ihlâl etmekte, ahlâkımızı bozmakta, aile râbitalarını gevşetmektedir." (Muhâfazakârlığın Mahiyet ve Manası. Sebilürreşad, 14 Şubat 1924, s. 247).

Bu ifadeler ile *Sebilürreşad*, muhafazakârlığı yalnızca geleneklerin korunmasına dayalı bir anlayış olarak değil, İslam'ın manevi ve ahlaki ilkeleri üzerine temellenen bir toplumsal düzen tasavvuru olarak sunmaktadır. Söylemde İslam medeniyeti, ilerleme, düzen ve toplumsal dayanışmanın temel kaynağı olarak konumlandırılırken; Batı medeniyeti ise ahlaki çözülmeye, aile yapısının zayıflamasına ve toplumsal dayanışmanın bozulmasına neden olan bir unsur şeklinde temsil edilmektedir. Böylece muhafazakârlık, Batılılaşmaya mutlak bir karşı çıkış olarak değil, toplumsal değişimin İslami değerler doğrultusunda gerçekleşmesini savunan meşru bir düşünce biçimi olarak yeniden anlamlandırılmaktadır. Bu söylem aracılığıyla *Sebilürreşad*, muhafazakârlığı dinî, ahlaki ve millî değerleri koruyan ideolojik bir çerçeve içinde meşrulaştırmaktadır.

Yine aynı makalede bilim ve muhafazakârlık ilişkisinden bahsedilmiştir:

"Ulûm ve fûnûn-ı müsbeteye gelince, bu husûsta muhâfazakârların teceddüd-perverlerle hiçbir ihtilâfı mevcûd değildir. Hiçbir milletin malı olmayan ulûm ve fûnûnu nereden olsa almak, fakat lafzan değil, bütün şümûl ve manâsıyla ahz ve bil-fiil tatbîk etmek zarûret-i kat'iyyesindeyiz. Hayât-ı umûmiyye ve husûsiyyemizin alâkadâr olduğu kâffe-i tecelliyâtın esâsâtımızdan mülhem olması, ihtiyâcât-ı nâsa evfak olmak üzere ictimâiyâtımızın islâhı maddî inkişâfâta aslâ mâni' teşkil etmez. Bilakis ictimâî husûsâtta garbî taklîdin terakki ve teceddüdü, memleketimizin imârını, refâhını, saâdet-i maddiyyesini te'mîn edemediği sâbittir." (Muhâfazakârlığın Mahiyet ve Manası. Sebilürreşad, 14 Şubat 1924, s. 247).

Bu söylem ile *Sebilürreşad*, muhafazakârlığın bilim ve ilerlemeye karşı olduğu yönündeki söylemi reddederek kavramı yeniden anlamlandırmaktadır. Metinde pozitif bilimler ve teknik gelişmeler herhangi bir millete ait olmayan evrensel birikim olarak tanımlanırken, asıl vurgunun bu bilgilerin toplumun dinî, ahlaki ve kültürel değerleriyle uyumlu biçimde uygulanmasına yapıldığı görülmüştür. Böylece söylem, bilim ile muhafazakârlık arasında bir karşıtlık kurmak yerine, Batı'nın bilimsel birikimi ile Batılı yaşam tarzını birbirinden ayırmıştır. Bu çerçevede eleştirilen unsur bilim ve teknoloji değil, Batı'nın toplumsal ve kültürel değerlerinin sorgulanmaksızın taklit edilmesi olmuştur.

Derginin başka bir makalesinde ise muhafazakâr insanların maddi ve manevi amaçları ifade edilmiştir:

"İşte muhafazakâr insanların gâyesi rûhen, ma'nen hey'et-i ictimâiyyemizi vaz-ı aslîsine irtikâ ettirmek, maddeten de en yüksek tekâmülün te'mini için çalışmaktır. Bu i'tibârla muhafazakârlık ne irticâ ve ne de taassubdur. Belki dîn-i kemâl olan İslâmiyet'in rûhunu en yüksek mertebede gören hakikî terakki-perverliktir. Esâsen başka türlü olmasına da imkân yoktur. El-hâsıl bu milletin ve alel-umûm müslüman milletlerinin asgarî bir müddet zarfında a'zamî derecede inkişâfâtı mazhar olması için esâsât-ı sahiha-i İslâmiyyeye sarılmak lâzım geldiği kanâat-i kat'iyyesinde bulunuyoruz." (Sebilürreşâd, Muhâfazakârlığın Mahiyet ve Manası, 14 Şubat 1924, s. 248).

Sebilürreşâd, muhafazakârlığı irtica ve taassupla özdeşleştiren söylemi reddederek kavrama yeni bir anlam yüklemiştir. Muhafazakârlık, toplumu hem manevi hem de maddi açıdan geliştirmeyi hedefleyen, İslam'ın temel ilkelerini esas alan bir düşünce biçimi olarak tanımlanmış, irtica, taassup ve gerilik gibi olumsuz kavramlarla muhafazakârlık arasındaki ilişki bilinçli biçimde reddedilirken, muhafazakârlık 'hakiki terakkiperverlik' kavramı üzerinden meşrulaştırılmış, böylece ilerleme ve gelişme söylemi muhafazakârlığın karşısına değil, doğrudan onun içerisine yerleştirilerek alternatif bir modernleşme anlayışı inşa edilmeye çalışılmıştır.

Muhafazakârlık tartışmalarının yoğunlaştığı bu dönemde *Sebilürreşâd*, kavramın kamuoyunda gericilik ve değişim karşıtlığı ile özdeşleştirilmesine karşı kapsamlı bir tanımlama geliştirmiştir. Dergi, muhafazakârlığın yalnızca dinî ve ahlaki değerlerin korunmasını değil, aynı zamanda toplumun bilimsel, ekonomik ve sosyal bakımdan gelişmesini hedefleyen bir düşünce sistemi olduğunu savunmuştur. Bu doğrultuda muhafazakârlığın temel ilkeleri şu ifadelerle açıklanmıştır:

"İdâd-ı kuvvet, iktisâb-ı ilm ü irfân emrinde tervîc eylediği mükellefiyet-i kat'iyye hasebiyle terakki ve teceddüdün en hakikî ve samîmî tarafları olan muhafazakârlık; müstakil ictimâiyâtı, esâsâtı ve meâliyâtı ihtivâ eden medeniyet-i İslâmiyyenin rûhunu daima göz önünde bulundurmakla inkişâfâtımız için en müsâid ve en tabîî yolu görmüş oluyor. Bu tarîk-ı ictimâide rûhî, hissî, tabîî, medenî ihtiyâclarımızdan maddî, sinâî, iktisâdî husûsâta kadar gerek hey'et-i ictimâiyyemiz, gerek ferdlerimiz için tesâdüf edilebilecek her türlü müşkilâta çâresâz olmak imkânı mevcûddur. Çünkü bir kitle-i ictimâiyyenin mesûd olarak tanınması, yüksek bir ma'neviyâta, rasîn bir ahlâkiyâta, metîn bir tesânüde merbût, vesâit-ı refâh ve serveti, vesâit-ı müdâfaa-i ümmeti câmi ve kâfil bir medeniyeti, bir mevcûdiyeti hâiz olmasına vâbestedir. Umrân ve maddiyâtı kuvvetli fakat ma'neviyâtı bozuk bir hey'et-i ictimâiyye saâdeti, kemâli iktitâf etmekten uzaktır." (Sebilürreşâd, İctimâiyâtta Muhâfazakârlığa Niçin Muhtâcız? 21 Şubat 1924, s. 264).

Bu ifade ile *Sebilürreşâd*, muhafazakârlığı durağan ve değişime kapalı bir anlayış olarak değil, ilerleme, yenilenme ve kalkınmayı İslam medeniyetinin temel ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirmeyi hedefleyen bir düşünce biçimi olarak yeniden tanımlamıştır. Söylemde terakki, teceddüt, ilim ve irfan gibi modernleşmeyi çağrıştıran kavramlar ile maneviyat, ahlak ve İslam medeniyeti kavramları aynı söylemsel bütünlük içerisinde kullanılarak, muhafazakârlık ile ilerleme arasında bir uyum kurulmuştur. Böylece Batılılaşmanın tek modernleşme modeli olduğu yönündeki anlayışa karşı, İslami değerlere dayanan alternatif bir modernleşme söylemi inşa edilmiştir.

Aynı makalede *Sebilürreşâd*:

"Büyük mücâhedeleri takîb eden bu sulh senelerinde Cumhûriyetimizin evâil-i İslâmiyyedeki cumhûriyetlerin sâfiyet ve kuvve-i ma'neviyyesiyle şasaa-pâş-ı âfâk-ı İslâm olmasını âilelerimizin metîn bir seciyye, rasîn bir ahlâka, heyet-i ictimâiyyemizin sarsılmaz tesânüde, inkişâfât-ı tammeye nâiliyetini, ferdlerimizin tekâmül ve teâlîsini, hülâsa milletin refâh ve saâdeti, terbiye-i kemâli idrâk eylesini, en nûrlu irfânın yanında, en yüksek bir terakkiyi ihtivâ etmesini her meslekten ziyâde

muhâfazakârlık arzu eder. Çünkü 'Hubbül-vatan mine'l-îman [Vatan sevgisi imandandır] emriyle memleketine samîmiyetle merbût olan muhâfazakâr fikirli kaviyyü's-şekîme bir İslâm cumhûriyetinin en sâdık ve mut efrâdındırlar." (Sebilürreşâd, İctimâiyâtta Muhâfazakârlığa Niçin Muhtâcız?, 21 Şubat 1924, s. 265).

Bu ifade, *Sebilürreşâd* muhafazakârlığı Cumhuriyet karşıtı bir düşünce olarak değil, Cumhuriyet'in İslami değerler temelinde güçlenmesini hedefleyen bir anlayış olarak tanımlamıştır. Söylemde terakki, tekâmül, irfan ve refah gibi kavramlar dinî ve ahlaki değerlerle birlikte kullanılarak muhafazakârlığın ilerleme karşıtı olmadığı vurgulanırken, "Hubbül-vatan mine'l-îman" ifadesi ile muhafazakârlık millî kimlik ve vatan sevgisiyle ilişkilendirmiştir. Böylece *Sebilürreşâd*, muhafazakârlığı İslami esaslara bağlı, toplumsal gelişmeyi ve Cumhuriyet'in ahlaki temellerini güçlendirmeyi amaçlayan alternatif bir modernleşme anlayışı olarak söylemsel düzeyde yeniden inşa etmektedir.

Sebilürreşâd'da yayımlanan muhafazakârlık tartışmaları birlikte değerlendirildiğinde, derginin temel amacının muhafazakârlığı dönemin kamuoyunda yaygınlaşan "irtica", "taassup", "gericilik" ve "ilerleme karşıtlığı" gibi olumsuz anlamlardan ayırıştırarak yeniden tanımlamak olduğu görülmektedir. Dergi, muhafazakârlığı bilim ve teknik gelişmelere karşı çıkan bir anlayış olarak değil; İslam'ın ahlaki ve manevi ilkelerini esas alan, bilimsel ilerlemeyi destekleyen, ancak Batı'nın toplumsal ve kültürel değerlerinin sorgusuz biçimde taklit edilmesine karşı çıkan bir düşünce sistemi olarak sunmaktadır. Bu doğrultuda muhafazakârlık, din ile bilimi, maneviyat ile maddi kalkınmayı ve millî kimlik ile modernleşmeyi uzlaştırmayı hedefleyen bütüncül bir söylem içerisinde yeniden üretilmiştir. Dergideki yazılar, erken Cumhuriyet döneminde modernleşmenin tek biçiminin Batılılaşma olmadığı iddiasını ortaya koyarken, İslami referanslar temelinde şekillenen alternatif bir modernleşme anlayışını meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bu yönüyle *Sebilürreşâd*, yalnızca dönemin siyasal ve toplumsal tartışmalarına cevap veren bir yayın organı değil, muhafazakârlığın ideolojik sınırlarını yeniden çizen ve ona yeni bir anlam kazandıran önemli bir düşünce platformu olarak öne çıkmaktadır. Bu söylemler, erken Cumhuriyet döneminde muhafazakârlığın yalnızca savunmacı bir refleks olmadığını; aksine modernleşme, millî kimlik, din ve toplumsal düzen üzerine özgün bir düşünsel çerçeve geliştirme çabasını yansıttığını ortaya koymaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, Cumhuriyet'in ilanı ile Takrir-i Sükûn Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1923-1924 yılları arasında Türk basınında yürütülen muhafazakârlık tartışmalarına *Sebilürreşâd* dergisinin nasıl cevap verdiğini ve derginin muhafazakârlık kavramını hangi söylemsel stratejilerle yeniden tanımladığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Tarihsel söylem analizi yöntemiyle gerçekleştirilen inceleme sonucunda, *Sebilürreşâd*'ın muhafazakârlığı yalnızca geleneklerin korunmasına dayanan bir anlayış olarak ele almadığı; aksine İslami düşünce çerçevesinde yeniden inşa edilen, ilerleme, bilim, ahlak ve toplumsal dayanışmayı birlikte içeren bütüncül bir düşünce sistemi olarak tanımladığı görülmüştür.

Araştırmanın en önemli bulgularından biri, derginin muhafazakârlığı dönemin basınında sıklıkla ilişkilendirildiği irtica, taassup, gericilik ve ilerleme karşıtlığı kavramlarından bilinçli biçimde ayırtırmaya çalışmasıdır. *Sebilürreşâd*, muhafazakârlığın değişime karşı çıkmadığını; aksine değişimin İslam'ın temel ilkeleri doğrultusunda, toplumun tarihsel ve kültürel yapısını koruyarak gerçekleştirilmesini savunmuştur. Bu doğrultuda muhafazakârlık, hakiki terakkiperverlik olarak tanımlanmış; terakki, tecdüt, tekâmül, ilim ve irfan gibi modernleşme kavramları muhafazakârlık söyleminin ayrılmaz parçaları hâline getirilmiştir. Çalışma ayrıca derginin Batı'yı tamamen reddetmediğini; bilim ve tekniği benimserken, Batı'nın toplumsal ve kültürel değerlerinin sorgusuz biçimde benimsenmesine karşı çıktığını göstermektedir. *Sebilürreşâd* söyleminde pozitif bilimler, teknik gelişmeler ve modern bilgi evrensel birikim olarak kabul edilmekte; bunların alınmasının zorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Ancak Batı'nın toplumsal ve kültürel değerlerinin

sorgusuz biçimde taklit edilmesi eleştirilmekte; bilim ile Batılı yaşam tarzı arasında bilinçli bir ayırım yapılmaktadır. Böylece dergi, modernleşmeyi Batılılaşmayla özdeşleştiren söyleme karşı, bilimsel ilerlemeyi İslami ahlak ve millî değerlerle uzlaştıran alternatif bir modernleşme modeli geliştirmektedir.

Sebilürreşâd'ın Cumhuriyet'e yönelik yaklaşımı da mutlak bir reddiye niteliği taşımamaktadır. Dergi söyleminde Cumhuriyet karşıtlığından ziyade, Cumhuriyet'in İslam'ın ahlaki ve manevi esaslarıyla uyumlu biçimde gelişmesi gerektiği savunulmaktadır. Vatan sevgisi, millî birlik, toplumsal dayanışma, aile kurumunun korunması ve ahlakın güçlendirilmesi gibi kavramlar üzerinden muhafazakârlık ile Cumhuriyet arasında yeni bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Böylece dergi, kendisini rejimin tamamen dışında konumlandırmak yerine, Cumhuriyet'in meşruiyetini İslami referanslarla yeniden yorumlayan bir söylem geliştirmiştir. Araştırma, erken Cumhuriyet döneminde basının yalnızca siyasal gelişmeleri aktaran bir araç olmadığını; aynı zamanda ideolojik kimliklerin ve siyasal kavramların üretildiği önemli bir tartışma alanı olduğunu da göstermektedir. Muhafazakârlık kavramı, yayın organları arasında yürütülen polemikler aracılığıyla farklı anlamlarla yüklenmiş; bu süreçte *Sebilürreşâd*, kavramın sınırlarını yeniden çizerek Türk muhafazakârlığının düşünsel temellerinin oluşmasına önemli katkı sağlamıştır.

Sonuç olarak, erken Cumhuriyet döneminde *Sebilürreşâd*'ın geliştirdiği muhafazakârlık söylemi, Batı muhafazakârlığının statükocu çizgisinden farklı olarak İslamcılık, millî kimlik ve kontrollü modernleşmeyi bir araya getiren özgün bir düşünsel çerçeve ortaya koymaktadır. Dergi, muhafazakârlığı geçmişe dönüş çağrısı olarak değil; dinî ve ahlaki değerleri koruyarak toplumsal gelişmeyi gerçekleştirmeyi hedefleyen alternatif bir modernleşme projesi şeklinde yeniden tanımlamıştır. Bu yönüyle çalışma, Türk muhafazakârlığının erken Cumhuriyet dönemindeki kavramsal inşasını ortaya koymasının yanı sıra, basının ideolojik söylem üretimindeki rolünü göstermesi bakımından da literatüre katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte, ileride yapılacak çalışmaların aynı dönemde yayımlanan farklı gazete ve dergileri karşılaştırmalı olarak incelemesi, erken Cumhuriyet basınında muhafazakârlık söyleminin farklı ideolojik çevrelerde nasıl üretildiğini daha kapsamlı biçimde ortaya koyacaktır.

References

- Ahmad, F. (2006). *Bir kimlik peşinde Türkiye* (Sedat Cem Karadeli, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aldırmaz, Y. (2025). Cumhuriyet'in kuruluşundan 27 Mayıs'a Türkiye'de muhalif basın: basın-iktidar ilişkileri (1923-1960). *Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 241-269.
- Armaoğlu, F. (2023). *Türk siyasi tarihi* (9. bs.). Kronik Yayınları.
- Aysal, N. (2011). Atatürk dönemi Türk devrimi. İçinde T. F. Ertan (Ed.), *Türkiye Cumhuriyeti tarihi* (ss. 5-35). Siyasal Kitabevi-ü,
- Bora, T. (2003). *Türk sağıının üç hali Milliyetçilik, Muhafazakarlık, İslâmcılık* (3. bs). Birikim Yayınları.
- Burke, E. (2016). *Fransa'daki devrim üzerine düşünceler* (Okan Arslan, Çev.). Kadim Yayınları.
- Çakmak, F., & Bilişli, Y. (2019). İdeoloji, söylem ve iletişim çalışmalarında Ruth Wodak. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 99-124.
- Dinç, G. B. (2017). 677 sayılı kanun, türbeleri "millileştirme" ve yıkıcı sonuçları: Geç Osmanlı'dan Cumhuriyet'e türbedarlık. *Cihannüma: Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 113-137.
- Elmacıoğlu, G. (2024). Ruth Wodak ve söylem-tarihsel yaklaşım: Uygulama örnekleri üzerinden bir değerlendirme. 4. *BOYUT Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 24, 1-20.
- Ersal, A. (2019). Tevhid-i Efkâr gazetesi başyazarı Ebuzziya'yı Şark İstiklâl Mahkemesine götüren süreç. *Belleten*, 83(296), 335-366.
- Eşki, M. A. (2026). Cumhuriyet modernleşmesinde kıyafet, meşruiyet ve otorite krizi. *BAYÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 89-106.
- Fairclough, N. & Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis. (Ed.) Teun Van Dijk. *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* içinde, (pp. 258- 284). Sage.
- Güngör, E. (1972). Kültürde eski ve yeni. *Studies in Psychology*, 11, 79-88.
- Harries, O. (2006). Muhafazakârlığın anlamı. *Liberal Düşünce Dergisi*, 34, 91-101.
- Huntington, S. P. (1957). Conservatism as an ideology. *American Political Science Review*, 51(2), 454-473.
- Kara, İ. (2014). *Türkiye'de İslâmcılık düşüncesi metinler-kişiler I* (2. bs). Dergâh Yayınları.
- Karataş, İ. (2024). Vakıf gazetesi'ne göre hilafetin kaldırılması ve Osmanlı hanedan üyelerinin yurt dışına çıkarılmaları. *Vakanüvis Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1229-1274.
- Karpat, K. H. (2015). *Türk Siyasi Tarihi Siyasal Sistemin Evrimi* (6. bs). (Ceren Elitez, Çev.). Timaş Yayınları.
- Kılıç, S. (2008). Cumhuriyetin ilk yıllarındaki gelişmeleri basının yorumlayışı (1923-1926). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 24(70), 149-194.
- Kirk, R. (2008). *Muhafazakarlığın on prensibi* (O. Aslan & C. Fedayi, Çev.). *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 4(16-17), 243-250.

- Kocabaşoğlu, U. (2010). *Hürriyeti beklerken ikinci meşrutiyet basını*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mardin, Ş. (1992). *Türkiye’de toplum ve siyaset* (3.bs). (Der). Mümtaz’er Türköne-Tuncay Önder, İletişim Yayınları.
- Murat, T., & Özmen, N. (2018). Hilafetin kaldırılmasının Türk basınına yansımaları. *Turkish Studies*, 13(8), 137-160.
- Oğuzhan, E., & Özkır, Y. (2026). Osmanlı modernleşmesinde kadın kıyafetleri tartışmalarında Sebîlürreşad dergisi. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, (28), 357-383.
- Satan, A. "Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)", Atatürk Ansiklopedisi, [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/940/Halifeliğin_Kaldırılması_\(3_Mart_1924\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/940/Halifeliğin_Kaldırılması_(3_Mart_1924)) (Erişim: 19.07.2026).
- Sebîlürreşad. (1923, 20 Eylül). Matbuat, garbcılık, lâıyıklık, lâdinilik. *Sebîlürreşad*, 22(561–562), 126.
- Sebîlürreşad. (1923, 27 Eylül). Garblılaşımak münâkaşaları. *Sebîlürreşad*, 22(563-564), 141-144.
- Sebîlürreşad. (1923, 22 Kasım). Muhâfazakârlıktan maksat nedir? *Sebîlürreşad*, 23(576), 59-60.
- Sebîlürreşad. (1924, 14 Şubat). Muhâfazakârlığın mahiyet ve manası. *Sebîlürreşad*, 23(588), 246–248.
- Sebîlürreşad. (1924, 21 Şubat). İctimâiyâtta muhâfazakârlığa niçin muhtâcız? *Sebîlürreşad*, 23(589), 264–265.
- Sebîlürreşad. (1924, 4 Eylül). İrtica deyince ne kastediyorlarmış. *Sebîlürreşad*, 24(615), 272-273.
- Sebîlürreşad. (1924, 1 Ocak). İstanbul kadını için hürriyet-i mutlaka. *Sebîlürreşad*, 25(632), 123-125.
- Toprak, Z. (2021). *Cumhuriyet ve antropoloji*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut’tan holdinglere Türk basın tarihi* (2. bs). Remzi Kitabevi.
- Turan, M. (2020). Türkiye’de kemalist basının gelişim aşamaları ve birinci basın kongresi (1935). *Belgi Dergisi*, 2(20), 2511-2535.

ETHICAL DECLARATIONS**Research and Publication Ethics**

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR**Araştırma ve Yayın Etiği**

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.